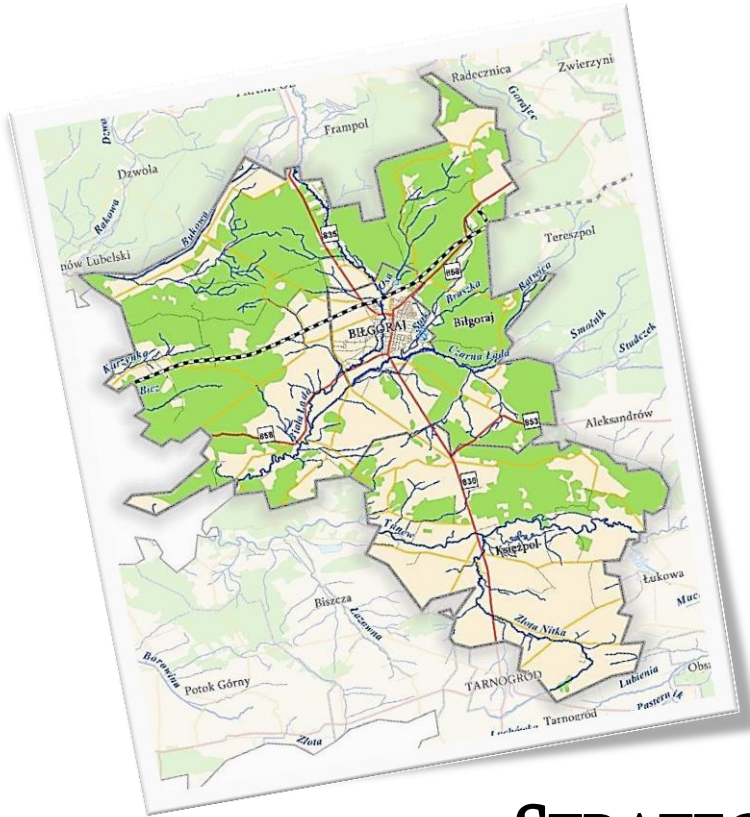

**GMINA
KSIĘZPOL**

Lider projektu:
Gmina Biłgoraj
ul. Kościuszki 88
23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 688 28 30
www.gminabilgoraj.pl

Partnerzy:
Gmina Księżpol Gmina Miasto Biłgoraj
ul. Biłgorajska 12 Plac Wolności 16
23 - 415 Księżpol 23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 687 74 19 tel.: (84) 686 96 00
www.ksiezpol.pl www.bilgoraj.pl

STRATEGIA ROZWOJU MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO MIASTA BIŁGORAJ - DOKUMENT RAMOWY

2014

Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj - Dokument Ramowy została opracowany przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy z Gminą Biłgoraj nr JRPPOPT. 272.1.2013 z dnia 07.08.2013 r.

Przedmiot wyżej wymienionej umowy wykonywany jest w ramach projektu pn.: „Upowszechnienie podejścia funkcjonalnego w planowaniu przestrzennym poprzez określenie granic i kierunków rozwoju obszaru funkcjonalnego Miasta Biłgoraj” współfinansowanego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2007-2013 w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych” ogłoszonego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

Autorzy opracowania:

Ryszard Boguszewski

Małgorzata Dyrkacz

Beata Filipowicz

Oprawa graficzna:

Małgorzata Dyrkacz

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
2. ANALIZA MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO MIASTA BIŁGORAJ	6
2.1. ANALIZA OBSZARU W OPARCIU O CZYNNIKI POLITYCZNO-PRAWNE, EKONOMICZNE, SPOŁECZNE, TECHNOLOGICZNE (ANALIZA PEST)	6
2.2. ANALIZA SWOT	20
3. WIZJA STRATEGICZNA ROZWOJU MOF BIŁGORAJ	23
4. MISJA I OBSZARY STRATEGICZNE MOF BIŁGORAJ	24
<i>Efektywna GOSPODARKA</i>	27
<i>Czyste ŚRODOWISKO</i>	34
<i>Aktywna i zintegrowana TURYSTYKA</i>	41
<i>Otwarte i aktywne SPOŁECZEŃSTWO</i>	47
5. ZDEFINIOWANE INWESTYCJE MAJĄCE WPŁYW NA ROZWÓJ MOF BIŁGORAJ	56
6. WDROŻENIE STRATEGII ROZWOJU MOF BIŁGORAJ	63
6.1. SYSTEM WDRAŻANIA I FINANSOWANIA STRATEGII	64
6.2. SYSTEM MONITORINGU I EWALUACJI	68
7. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ	73
8. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO – PODSUMOWANIE	80
9. ZAŁĄCZNIKI	84
9.1. SPRAWOZDANIE Z PRZEBIEGU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PROJEKTU „STRATEGII ROZWOJU MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO MIASTA BIŁGORAJ – DOKUMENT RAMOWY”	84
9.2. ANALIZA UWARUNKOWAŃ ZEWNĘTRZNYCH I WEWNĘTRZNYCH MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO MIASTA BIŁGORAJ – DIAGNOZA OBSZARU	89

1. WSTĘP

Zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 obszar funkcjonalny to układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek (gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich) i składający się ze zwartego obszaru miejskiego oraz powiązanej z nim funkcjonalnie strefy zurbanizowanej. KPZK 2030 wyróżnia cztery podtypy MOF: obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich, regionalnych, subregionalnych i lokalnych. Typologia ta odnosi się do funkcji ośrodków miejskich w systemie osadniczym kraju i została oparta głównie o ich wielkość.

Delimitację Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj wykonano w oparciu o autorską metodę delimitacji (ze względu na skalę ośrodka oraz lokalne uwarunkowania) bazując na publikacji pn. „Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich” wydaną przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Celem delimitacji MOF było wyodrębnienie możliwie jednorodnego i spójnego obszaru o wyraźnych powiązaniach funkcjonalnych i przestrzennych. Na podstawie wyznaczonych wskaźników delimitacyjnych dla poszczególnych gmin wyodrębniono Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj składający się z: miasta Biłgoraj, gminy Biłgoraj oraz gminy Księżpol. Z powodu niejednorodnego charakteru MOF Biłgoraj dokonano również pogłębionej delimitacji, w ramach której wyodrębniono główne węzły i pasma rozwojowe aktywności społeczno-gospodarczej.

„Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – Dokument ramowy” obejmuje swoim zakresem obszar trzech zdelimitowanych gmin: miasto Biłgoraj, gminę Biłgoraj, gminę Księżpol. Strategia przedstawia podejście terytorialne i zintegrowane do programowania rozwoju i prowadzenia polityki lokalnej. Dzięki postrzeganiu obszaru MOF Biłgoraj przez pryzmat jego funkcjonalności podczas tworzenia strategii trafniej dobrano narzędzia polityki lokalnej dzięki czemu zwiększona została efektywność podjętych działań.

„Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” jest głównym i najważniejszym dokumentem przedmiotowego obszaru funkcjonalnego, który wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju. Z założenia dokument obejmuje lata 2014-2020, przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Ramowa Strategia MOF złożona jest z trzech części:

- diagnostycznej - w której poddano analizie główne obszary rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Biłgoraj, z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych (na podstawie analizy PEST i SWOT). Część diagnostyczną obszaru umieszczono w załączniku do niniejszego dokumentu;

- strategicznej – w której wskazano wizję strategiczną i wyznaczono obszary strategiczne uwzględniając specyfikę Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj;
- realizacyjnej – w której określono system wdrażania strategii i ram finansowych oraz system monitoringu i ewaluacji.

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu przyjęto model ekspercko-partycypacyjny, polegający na możliwie szerokim udziale władz i społeczności lokalnej w pracach nad strategią, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za przeprowadzenie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu.

Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj stanowi dokument ramowy obejmujący całą strefę społeczno-gospodarczą badanego obszaru. Jednak niektóre elementy, tj. turystyka i dziedzictwo kulturowe oraz sektor pozarolniczy zostały przedstawione w okrojonym zakresie. Jest to związane z planowanym w późniejszym terminie przygotowaniem innych dokumentów strategicznych tj. planu (strategii) rozwoju przedsiębiorczości i planu (strategii) rozwoju turystyki. Wspomniane dokumenty będą posiadały szeroki opis stanu faktycznego i kierunki rozwoju obszaru w konkretnym sektorze.

Dokument opracowano na podstawie informacji pozyskanych z:

- baz Głównego Urzędu Statystycznego;
- baz urzędów gminnych i miejskiego jednostek samorządowych wchodzących w skład MOF Biłgoraj;
- szerokiej ankietyzacji obszaru;
- innych dokumentów planistycznych, w tym autorstwa pracowników Biura Planowania Przestrzennego w Lublinie.

Strategia stanowi deklarację przyszłego stanu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, do którego będą dążyli zarówno jego mieszkańcy jak i władze samorządowe w ciągu najbliższych kilkunastu lat. Istota długookresowej strategii polega na zdefiniowaniu problemów i wyborze obszarów strategicznych. Należy podkreślić, iż zakres obszarów strategicznych jest szeroki i nie dotyczy jedynie elementów będących w kompetencji samorządów MOF, ale odnosi się również do innych partnerów, takich jak organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje. Duży wpływ na wdrażanie strategii będą miały również działania administracyjne wyższego szczebla, tj. powiatu, województwa, jako że na realizację strategii składają się zróżnicowane działania, niejednokrotnie wykraczające poza możliwości bezpośredniego oddziaływania MOF. Realizacja przedstawionych w strategii celów operacyjnych jest możliwa, gdyż zakłada wykorzystanie istniejących potencjałów i niweluje bariery poprzez realizację zadań o charakterze ponadlokalnym.

2. ANALIZA MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO MIASTA BIŁGORAJ

Jednym z istotnych elementów Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – Dokument Ramowy jest analiza sytuacji społeczno- gospodarczej przedstawiona w załączniku. Analiza uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj przeprowadzona została w oparciu o cztery główne obszary rozwoju (środowisko, społeczeństwo, gospodarka, jakość rządzenia) i stanowiła punkt wyjścia do identyfikacji wizji i celów. Syntetyczne podsumowanie analizy statystyczno-diagnostycznej obszaru funkcjonalnego przedstawiono w formie analizy PEST i SWOT.

2.1. Analiza obszaru w oparciu o czynniki polityczno-prawne, ekonomiczne, społeczne, technologiczne (analiza PEST)

Analiza PEST to narzędzie służące do analizy otoczenia. Nazwa analizy PEST pochodzi od skrótu nazw poszczególnych obszarów, na które dzielimy otoczenie, aby można było je łatwo zbadać i rozpoznać. Otoczenie diagnozujemy w przekroju czynników:

- Political – polityczno-prawnych;
- Economic – ekonomicznych;
- Social – społecznych;
- Technology – technologicznych.

Metoda PEST zwana jest również generalną segmentacją otoczenia. Metodę tę wykorzystano do analizy makrootoczenia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, poniżej przedstawiono jej wyniki.

Czynniki polityczne:

Regulacje dotyczące zarządzania drogami gminnymi, powiatowymi, wojewódzkimi i krajowymi na obszarze planowanego MOF

Podstawę prawną stanowi tu Ustawa o drogach publicznych (j.t. Dz. U. z 2013r., poz. 260 ze zm.) zgodnie z art. 19. pkt. 2 Zarządcami dróg są dla dróg:

- 1) krajowych - Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad,
- 2) wojewódzkich - zarząd województwa,
- 3) powiatowych - zarząd powiatu,
- 4) gminnych – wójt, burmistrz, prezydent miasta.

Wyjątek stanowi tutaj pkt.5, zgodnie z którym w granicach miast na prawach powiatu zarządcą wszystkich dróg publicznych, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych, jest zarząd miasta.

Do obowiązków zarządcy dróg zgodne z ustawą należy, m.in.:

- opracowanie projektów planów rozwoju sieci drogowej,
- opracowanie projektów planów finansowania budowy, utrzymania i ochrony dróg oraz obiektów mostowych,
- pełnienie funkcji inwestora,
- utrzymanie nawierzchni, chodników, obiektów inżynierskich, urządzeń zabezpieczających ruch i innych urządzeń związanych z drogą,
- realizacja zadań w zakresie inżynierii ruchu,
- przygotowanie infrastruktury drogowej dla potrzeb obronnych oraz wykonywanie innych zadań na rzecz obronności kraju,
- koordynacja robót w pasie drogowym,
- wydawanie zezwoleń na zajęcie pasa drogowego, na zjazdy z dróg, na przejazdy po drogach publicznych pojazdów z ładunkiem lub bez ładunku o masie, naciskach osi lub wymiarach przekraczających wielkości określone w odrębnych przepisach oraz pobieranie opłat i kar pieniężnych,
- prowadzenie ewidencji dróg i drogowych obiektów mostowych,
- przeprowadzanie okresowych kontroli stanu dróg i obiektów mostowych,
- wykonywanie robót interwencyjnych, robót utrzymaniowych i zabezpieczających,
- przeciwdziałanie niszczeniu dróg przez ich użytkowników,
- przeciwdziałanie niekorzystnym przeobrażeniom środowiska mogącym powstać lub powstającym w następstwie budowy lub utrzymania dróg,
- wprowadzanie ograniczeń bądź zamykanie dróg i drogowych obiektów mostowych dla ruchu oraz wyznaczanie objazdów, gdy występuje bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa osób lub mienia,
- dokonywanie okresowych pomiarów ruchu drogowego,
- sadzenie, utrzymanie oraz usuwanie drzew i krzewów oraz pielęgnacja zieleni w pasie drogowym,
- prowadzenie gospodarki gruntami i innymi nieruchomościami pozostającymi w zarządzie organu zarządzającego drogą.

Zgodnie z ustawą Prawo o ruchu drogowym (j.t. Dz.U. z 2012r., poz. 1137 ze zm.) Art.10:

1. Minister właściwy do spraw transportu sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach krajowych.
2. Wojewoda sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz na drogach publicznych położonych w miastach na prawach powiatu i w mieście stołecznym Warszawa.
3. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad zarządza ruchem na drogach krajowych, z wyjątkiem miast na prawach powiatu.

4. Marszałek województwa zarządza ruchem na drogach wojewódzkich, z wyjątkiem miast na prawach powiatu.
5. Starosta zarządza ruchem na drogach powiatowych i gminnych, z wyjątkiem miast na prawach powiatu.
6. Prezydent miasta zarządza ruchem na drogach publicznych położonych w miastach na prawach powiatu, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych.
7. Zarządzanie ruchem na drogach w strefie zamieszkania, z wyjątkiem dróg publicznych, należy do podmiotów zarządzających tymi drogami.
8. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad może powierzyć zadania w zakresie zarządzania ruchem na drogach krajowych marszałkowi województwa.
9. Drogami krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi są drogi publiczne określone zgodnie z przepisami o drogach publicznych.
10. Organy sprawujące nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach mogą nakazać zmianę organizacji ruchu ze względu na ważny interes ogólnospołeczny lub konieczność zapewnienia ruchu tranzytowego.
11. Minister właściwy do spraw transportu, mając na uwadze konieczność ochrony dróg przed zniszczeniem oraz zapewnienie bezpieczeństwa ruchu w okresie zwiększonego natężenia ruchu pojazdów osobowych, może wprowadzić, w drodze rozporządzenia, okresowe ograniczenia ruchu pojazdów na drogach lub zakaz ruchu niektórych rodzajów pojazdów.
12. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając w szczególności:
 - 1) konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom ruchu drogowego,
 - 2) potrzebę efektywnego wykorzystania dróg publicznych,
 - 3) potrzeby społeczności lokalnej,
 określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki zarządzania ruchem na drogach oraz wykonywania nadzoru nad tym zarządzaniem.

Na obszarze MOF Biłgoraj występuje 55,6 km dróg wojewódzkich nr: 835, 853, 858, 203 km dróg powiatowych i 739 km dróg gminnych.

Wśród wielu problemów, z jakimi borykają się zarządy dróg, do najważniejszych należy zaliczyć: zły stan techniczny, brak odpowiednich środków bezpieczeństwa, brak środków finansowych na bieżące remonty i prace drogowe. Do metod, które wpłyną na poprawę, jakość i bezpieczeństwo dróg na obszarze MOF należą:

- zmiana ustawy o drogach publicznych oraz innych ustaw, pod kątem usprawnienia zarządzania drogami i poprawy efektywności wydatkowania środków publicznych,
- dokonanie przeglądu kategoryzacji dróg (np. droga wojewódzka 835 na drogę krajową),
- ustawowe przekazanie dróg niespełniających warunków wynikających z ustawy o drogach publicznych, jak również dróg niespełniających podstawowych parametrów (szerokość, klasa drogi, itp.), wszystkich dróg w centrach miast (rynki, drogi dojściowe i spacerowe wokół centrów miast) w gestię gmin,

- wprowadzenie jednolitego zarządzania ulicami w granicach wszystkich miast (przez prezydenta lub burmistrza);
- wsparcie z budżetu państwa procesu regulacji stanu prawnego nieruchomości zajmowanych przez drogi i uruchomienie Samorządowego Funduszu Drogowego

Regulacje dotyczące planowania przestrzennego (Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego i MPZP gmin objętych projektem)

System planowania przestrzennego lokalnego w gminie tworzą trzy rodzaje dokumentów:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (dalej Studium).
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego (dalej MPZP).
- Krajowe Przepisy/standardy Urbanistyczne zagospodarowania terenu (powszechnie obowiązujące) oraz lokalne (gminne) Przepisy Urbanistyczne (prawo miejscowe).

Studium określa politykę przestrzenną gminy oraz zasady jej realizacji. Studium nie jest jednak aktem prawa miejscowego w przeciwieństwie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest opracowywany dla terenów wskazanych w Studium i obligatoryjnie dla terenów rozwoju zabudowy, wyznaczonych w Studium. MPZP określa sposób i etapowanie zagospodarowania terenu, koordynuje politykę przestrzenną z polityką społeczną i ekonomiczną gminy, w tym z wieloletnimi prognozami finansowymi (w rozumieniu przepisów o finansach publicznych). MPZP, z racji na ich funkcje koordynacyjne opracowuje się dla obszarów tworzących wydzielony przestrzennie zespół urbanistyczny lub miejski¹. MPZP uwzględniają ustalenia (wiążące wytyczne) polityki przestrzennej krajowej, regionalnej i miejskiej zdefiniowane ustawowo oraz zatwierdzone programy krajowe i wojewódzkie wraz z odpowiednimi środkami.

Aktualnie prowadzone są prace legislacyjne polegające na modernizacji miejscowych planów zagospodarowania terenu z zachowaniem wybranych, dotychczasowych, sprawdzonych w praktyce i wartościowych rozwiązań. Planowanie przestrzenne w gminie (Studium i MPZP) winno zawierać koordynację czasowo-ekonomiczną inwestycji komunalnych (harmonogramy realizacji wraz z zasadami finansowania).

Stworzenie trwałego ładu przestrzennego wymaga wprowadzenia zmian w prawie polegających na:

- integracji planowania przestrzennego z planowaniem społeczno-gospodarczym;
- przenoszenia ponadlokalnych treści planistycznych do dokumentów lokalnych, w tym rezerw terenowych pod inwestycje publiczne, co jest szczególnie ważne dla realizacji projektów w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych.

¹ ZAŁĄCZNIK DO KOMUNIKATU Z XII POSIEDZENIA KOMISJI KODYFIKACYJNEJ PRAWA BUDOWLANEGO, Cele i zasady planowania przestrzennego oraz lokalizowanie inwestycji. Dokument 2. Planowanie przestrzenne w gminie

Deficyt demokratyczny

Deficyt demokracji to zagadnienie wynikające z braku właściwej reprezentatywności i legitymizacji unijnych instytucji. W systemach politycznych państw członkowskich UE demokratycznie wybrany parlament stanowi prawo (legislatywa), rząd odpowiada za realizację przyjętego przez parlament prawa (egzekutywa), a sądy stoją na straży jego przestrzegania. System ten zapewnia demokratyczną legitymizację władzy państwa i bardzo silny wpływ obywateli oraz ich decyzji na politykę państwa.

W przypadku Unii Europejskiej system ten wygląda odmiennie, organy takie jak Parlament Europejski i Komisja Europejska współuczestniczą w stanowieniu prawa w zakresie I filaru UE tzw. gospodarczego. W tym przypadku Komisja Europejska ma wyłączny monopol inicjatywy prawodawczej. Parlament uczestniczy w procesie powstawania aktu prawnego, jednak ostateczna decyzja należy wyłącznie do Rady Unii Europejskiej (złożonej z ministrów państw członkowskich). W zakresie II i III filaru UE (Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa oraz Współpraca w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych) prawo stanowić może jedynie Rada UE. Tak więc to nie Parlament Europejski (wybrany w powszechnych wyborach), lecz Rada Unii Europejskiej jest praktycznie organem decyzyjnym. Kontrolę wykonywania prawa europejskiego wykonuje Trybunał Sprawiedliwości. Świadczy to o tym, że Unia Europejska i jej model stanowienia prawa nie jest klasycznym przeniesieniem kompetencji państwa narodowego na strukturę międzynarodową.

Podsumowując, obecnie w Unii Europejskiej istnieją dwie formy „demokracji”. Pierwszą z nich, jest zsumowanie demokracji państwowych. Oznacza to, że w instytucjach Unii obywatele danego państwa są reprezentowani przez rządy tychże państw. Parlamente państw członkowskich są wybrane w sposób bezpośredni, lecz wskazana reprezentacja ma już charakter „zaawansowanej” demokracji pośredniej. Drugą formą demokracji jest reprezentowanie samego narodu. W tym przypadku, obywatele państw członkowskich wybierają bezpośrednio swoich reprezentantów na szczeblu unijnym. Należy zaznaczyć, iż wybory bezpośrednie stosowane są wyłącznie przy Parlamencie Europejskim.

W związku z powyższym, wpływ obywateli na politykę UE jest ograniczony. Jedną z możliwości wpływu obywatelskiego na Unię jest działalność poprzez organy pomocnicze Unii Europejskiej. Dla przykładu Komitet Ekonomiczno-Społeczny zachęca obywateli do angażowania się w kształtowanie polityki UE. Komitet ten reprezentuje m.in. pracodawców, związki zawodowe, rolników czy konsumentów. Jego zadaniem jest wyrażanie opinii w zakresie polityki gospodarczej i społecznej Unii. Obywatele mogą też wpływać na działania UE za pośrednictwem Komitetu Regionów, który jest organem doradczym w sprawach polityki regionalnej. Powołano go na podstawie Traktatu z Maastricht. Komitet reprezentuje organizacje samorządowe i czuwa nad wzmacnianiem społeczeństwa otwartego w krajach z poza wspólnoty. Jednak Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Komitet Regionów pełnią jedynie funkcje opiniotwórcze i doradcze. A zatem w niewielkim stopniu wpływają na kształt polityki Unii Europejskiej.

Bardzo ważne jest, aby wprowadzić zmiany, które pozwolą na zwiększenie wpływu obywateli na funkcjonowanie UE. Aby zwiększyć wpływ obywateli na funkcjonowanie Unii Europejskiej, trzeba zacząć od wzmocnienia aktywnego udziału obywateli w życiu społeczności lokalnych. Konieczne jest też angażowanie do życia publicznego ludzi młodych, którzy wykazują większą mobilność w przestrzeni europejskiej.

Czynniki ekonomiczne:

Spółeczna odpowiedzialność biznesu (CSR)

Spółeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) jest to koncepcja zarządzania przedsiębiorstwem, polegająca na świadomym, zrównoważonym działaniu zorientowanym nie tylko na zysk finansowy i aspekty ekonomiczne, ale także uwzględniającym potrzeby i wymagania szeroko pojętych interesów społecznych i ekologicznych. Odpowiedzialny biznes stanowi długotrwały proces zarządzania strategicznego, którego głównym celem jest pozyskiwanie zaufania otoczenia, w którym dany podmiot funkcjonuje, a także zwrócenie uwagi na potrzeby i relacje pracowników, dostawców, klientów, kontrahentów i partnerów. Są to głównie działania prospołeczne i proekologiczne, prowadzone równorzędnie z działalnością przewodnią organizacji. CSR staje się normą nie tylko w biznesie, ale również w środowisku samorządowym, organizacji pozarządowych i całego społeczeństwa. Sektor publiczny podobnie jak sektor przedsiębiorstw zaczyna dostrzegać wagę i korzyści płynące z faktu społecznego zaangażowania, nie będącego jedynie prostą konsekwencją wypełniania zadań nałożonych na jednostki administracji publicznej i podejmowanego w ścisłej korelacji z celami, które dana jednostka powinna realizować.

Spółeczna odpowiedzialność biznesowa jest procesem obecnym również w przedsiębiorstwach i jednostkach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, pozwala na budowanie wzajemnego zaufania i atmosfery współpracy zarówno w relacjach z otoczeniem zewnętrznym jak i środowiskiem wewnętrznym. Dzięki takim działaniom, gminy i przedsiębiorcy postrzegani są jako odpowiedzialni partnerzy i budują sobie pozytywny wizerunek w oczach lokalnej społeczności, inwestorów i mediach, a także szeroko rozumianej opinii publicznej. Proces ten wpływa również na ugruntowanie przekonań, że środki przeznaczane na administrację wydatkowane są efektywnie. Elementy odpowiedzialności społecznej można odnaleźć w inwestycjach związanych z kreowaniem własnego wizerunku, tj. szeroko pojętej promocji gospodarczej.

Polaryzacja regionalna i lokalna

Występowanie obszarów wzrostu gospodarczego i obszarów stagnacji gospodarczej jest konsekwencją polaryzacji rozwoju obszaru. Wzrastający poziom zróżnicowania rozwoju poszczególnych obszarów staje się jednym z podstawowych wyzwań współczesnej gospodarki. Duże różnice w poziomie dochodów i w warunkach życia, jakie widoczne są w obszarach dużej

aktywności gospodarczej i obszarach stagnacji gospodarczej, stanowią dużą barierę w rozwoju społeczno-gospodarczym większości obszarów Polski, w tym województwa lubelskiego.

Aby zahamować proces polaryzacji należy rozpoznać jej przyczyny i podjąć działania zmierzające do zmniejszenia skali jego zróżnicowania przestrzennego, zwłaszcza poprzez sterowanie tym procesem w ramach polityki regionalnej, zapewniających konwergencję regionalną.

Miasta jako centra regionów i ośrodków ponadlokalnych postrzegane są jako obszary o ściśle określonych granicach administracyjnych. Granice te w jednoznaczny sposób oddzielają od siebie poszczególne miasta i leżące na ich obrzeżach tereny wiejskie. Pomimo tego, że kryterium podziału w postaci granicy odzwierciedla rozgraniczenie kompetencji władz samorządowych to jednak nie oddaje zasięgu funkcjonalnego miast wykraczającego poza granice administracyjne. Powiązania między obszarami wiejskimi i miejskimi ujawniają się w dojazdach do pracy oraz korzystania z wszelkiego rodzaju usług oferowanych w miastach.

Zjawisko polaryzacji widoczne jest również w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Miasta Biłgoraj, które na swoim obszarze skupia funkcje wyższego rzędu tj. ekonomiczne, naukowe i kulturalne.

Wydatki na pomoc społeczną

Pojęcie pomocy społecznej obejmuje informacje związane z liczbą i strukturą placówek pomocy społecznej, ich pracownikach, wolontariuszach oraz o różnych formach udzielanej pomocy, a także o zbiorowości osób z tej pomocy korzystających.

Pomoc społeczna, jako instrument polityki społecznej państwa przeznaczony do wspierania osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych, z którymi nie są one w stanie same sobie poradzić. Pomoc społeczna pozwala na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych w sytuacjach obniżenia jakości życia poniżej społecznie akceptowanego minimum, pomaga stworzyć warunki umożliwiające godną egzystencję. Skutkiem działań pomocy społecznej powinno być eliminowanie wykluczenia społecznego oraz usamodzielnianie się jej beneficjentów.

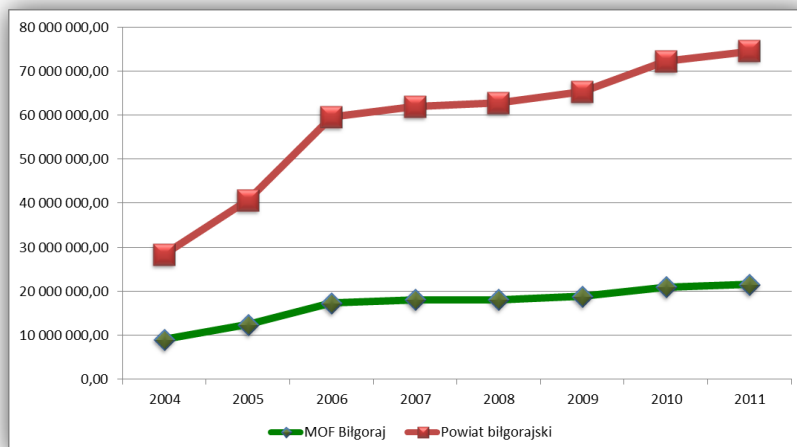
W Polsce w 2012 r. wartość otrzymanej pomocy na jedną osobę uprawnioną do jej otrzymania wynosiła 1 633 zł rocznie. W przeliczeniu na jednego mieszkańca na pomoc społeczną wydano 82 zł. w 2012 roku i jest to wartość wyższa od tej w 2011 roku – 78 zł.

Województwo lubelskie należy do regionów charakteryzujących się niższą niż przeciętne w Polsce kwotą udzielonej pomocy zarówno na jednego beneficjenta, jak i w przeliczeniu na mieszkańca. Wzrastające zagrożenie wykluczeniem społecznym spowodowało wzrost wydatków z systemu pomocy społecznej w 2012 o 9 milionów złotych w porównaniu do roku 2011.

W Polsce kwota wydatków jednostek samorządowych (wraz ze środkami otrzymanymi z budżetu państwa) w ramach działań 852 „Pomoc społeczna” i 853 „Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” w 2012 r. wynosiła 25 838 mln zł i była to kwota o 815 mln zł wyższa od ubiegłorocznej. Wydatki w tych działach dla powiatu biłgorajskiego wynoszą 53 mln zł, natomiast w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Miasto Biłgoraj wynosi 21,4 mln zł. Zmiany wartości

środków finansowych przeznaczanych na działy 852 i 853 w latach 2004-2012 zostały przedstawione w poniższym wykresie.

Wykres 27. Wydatki w Dziale 852 - Pomoc społeczna i w Dziale 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Na 1 mieszkańca Polski, z wydatków poniesionych przez jednostki samorządowe w 2012 r. w działach 852 i 853, przypadało 671 zł.² Dla powiatu biłgorajskiego wartość poniesionych wydatków na działy 852 i 853 na jednego mieszkańca wynosił 511,78 zł, natomiast dla MOF Biłgoraj – 456,35 zł.

Do głównych przyczyn wzrostu wydatków jednostek samorządu terytorialnego na pomoc społeczną zaliczyć należy:

- wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji oraz zwiększająca się liczba osób niepełnosprawnych;
- większy odsetek ludności znajduje się poniżej granic ubóstwa, oznacza to, że coraz więcej rodzin nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb oraz, że zwiększa się stopień zróżnicowania dochodowego w społeczeństwie;
- sytuacja na rynku pracy.

Czynniki społeczne:

Wzrost mobilności i migracje z obszaru MOF Biłgoraj

Analizę mobilności i migracji mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj przeprowadzono w oparciu o dane statystyczne i ankietowe dostępne są na poziomie powiatu przedstawione w opracowaniu „Migracje szansą województwa lubelskiego – wsparanie

² Opracowanie Głównego Urzędu Statystycznego „Pomoc społeczna i opieka nad dzieckiem i rodziną w 2012 roku”

pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy. Migracje a rynek pracy w województwie lubelskim (Praca zbiorowa)”.

Powiat biłgorajski należy do powiatów ziemskich województwa lubelskiego mających największą liczbę ludności. Jednocześnie charakteryzuje się najwyższym w podregionie chełmsko-zamojskim współczynnikiem urbanizacji – nieco ponad jedna trzecia ludności tego powiatu to mieszkańcy miast. Na tle całego województwa bezrobocie w powiecie biłgorajskim należy do najniższych. Ponad połowa mieszkańców tego powiatu (56%) znajduje zatrudnienie w sektorze rolniczym – to o 13 punktów procentowych więcej niż wynosi średni wynik dla całego województwa. Więcej osób wyjeżdża, niż osiedla się w powiecie biłgorajskim i saldo migracji stałej jest trochę mniej korzystne niż w całym województwie lubelskim.³

Do pracy w powiecie biłgorajskim dojeżdża prawie ¼ mieszkańców; 76% mieszkańców pracuje w tej samej miejscowości, w której mieszka. Wśród osób dojeżdżających do pracy ponad 20% pracuje na terenie powiatu biłgorajskiego, a tylko 3% jest zatrudniona poza granicami tego powiatu. Z terenu wsi na miejscu pracuje 67% mieszkańców. Wśród mieszkańców miast odsetek ten jest znacznie wyższy i wynosi aż 90%. Statystycznie do pracy dojeżdża, co trzeci pracujący mieszkaniec wsi i tylko co dziesiąty pracujący mieszkaniec miasta. Wśród wyjeżdżających do pracy więcej jest kobiet niż mężczyzn. Z badań statystycznych wynika, że odsetek pracujących poza miejscowością zamieszkania wyraźnie rośnie wraz z poziomem wykształcenia. Wśród osób z wykształceniem podstawowym wynosi zaledwie 12%, wśród badanych legitymujących się wykształceniem średnim – 28%, a wśród osób mających wykształcenie wyższe wynosi już 43%. Większość dojeżdżających do pracy do innych miejscowości dociera tam własnym środkiem transportu (75%). Miejsce pracy osób dojeżdżających znajduje się średnio w odległości 12 kilometrów od miejsca zamieszkania. Średni czas dotarcia do miejsca zatrudnienia wynosi 19 minut.

Dla większości pracujących poza miejscem zamieszkania, aktualna praca jest bardziej atrakcyjna niż ta, którą mogliby wykonywać w swojej miejscowości. 57% osób dojeżdżających do miejsca pracy mając możliwość zatrudnienia na miejscu, wołałaby dojeżdżać do pracy do innej miejscowości. Wśród mieszkańców powiatu biłgorajskiego osoby pracujące poza miejscem zamieszkania stwierdzają, że znalezienie w ich miejscowości pracy zgodnej z ich kwalifikacjami nie jest możliwe. Prawie 90% z nich twierdzi również, że nie znalazłaby też na miejscu pracy spełniającej ich oczekiwania finansowe.

Stosunkowo zdecydowana większość mieszkańców powiatu biłgorajskiego pochodzi z miejscowości, w której aktualnie mieszka (75%), z grupie tej 60% to osoby, które spędziły tu całe swoje dotychczasowe życie. Co szósty mieszkaniec powiatu pochodzi z terenu powiatu biłgorajskiego. Zaledwie 3% ludności przybyło tu z innych rejonów Polski.

³ Migracje szansą województwa lubelskiego – wspieranie pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy. Migracje a rynek pracy w województwie lubelskim (Praca zbiorowa)

Wśród powodów osiedlenia się na terenie powiatu biłgorajskiego jako główny respondenci wskazali związki rodzinne (49%). 28% mieszkańców zmieniła miejsce zamieszkania z powodu edukacji, a blisko co piąty – ze względu na pracę (18%). Praca jest powodem wyjazdu dla członków 18% gospodarstw domowych w powiecie i odsetek ten jest najwyższy w całym województwie. W znacznie mniejszym stopniu powodem czasowej zmiany miejsca zamieszkania przez członków gospodarstw domowych jest podjęcie nauki (6% gospodarstw domowych).

Mieszkańcy powiatu biłgorajskiego w zdecydowanej większości wyrażają zadowolenie ze swego miejsca zamieszkania - 77% i jest to wyższe zadowolenie z miejscowości niż przeciętnie w skali województwa.

Powiat biłgorajski zajmuje 4 miejsce w województwie w rankingu zadowolenia z życia mieszkańców. Średnia ogólnego indeksu zadowolenia z życia, gdzie 1 oznacza całkowite niezadowolenie, a 5 – całkowitą satysfakcję, wynosi tu 4,00 i jest znacząco wyższa od rejestrowanej w skali całego województwa (3,81).

Starzenie się społeczeństwa

Starzenie się społeczeństwa to zjawisko spowodowane wydłużaniem się trwania życia ludzkiego przy równoczesnym spadku liczby urodzeń. Problem starzenia się społeczeństwa i starości jest kluczowym problemem w krajach gospodarczo rozwiniętych, dotyczy również Polski, która pod koniec lat 60 ubiegłego wieku przekroczyła próg starości demograficznej. Starzenie się społeczeństwa powoduje poważne konsekwencje w skali społeczeństwa, jak i jednostki, w szczególności w sferze ekonomicznej, medycznej, socjalnej i kulturowej. Starość i problemy z nią związane, jest jednym z czynników powodujących wykluczenie społeczne. Osoby starsze zazwyczaj nie uczestniczą w pełni w życiu społecznym, przez co nie mogą korzystać ze wszystkich swoich spraw, co pogłębia ich izolację i marginalizację⁴. Problem starzenia się społeczeństwa zauważalny jest również w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Miasta Biłgoraj. W 2012 roku procent liczby osób w wieku produkcyjnym wynosił 15,7% i wzrósł o 3,1 punktów procentowych w stosunku do roku 2003. Zgodnie z prognozami liczby ludności zjawisko to będzie ulegało pogłębieniu.

Demograficzne starzenie się społeczeństwa, wyrażające się większym udziałem osób starszych w społeczeństwie, pociąga za sobą wiele problemów. Należą do nich m.in.:

- wzrost bezwzględnej liczby seniorów, co wiąże się ze zwiększeniem obciążenia systemu ochrony zdrowia kosztami opieki tej grupy ludności;
- potrzeba opracowania strategicznych programów dla ludzi w starszym wieku w oparciu o realne rozpoznanie ich sytuacji zdrowotnej oraz społeczno-ekonomicznej;
- potrzeba pomocy w organizacji życia i zaspokajaniu potrzeb nie tylko tych osób starszych, których samodzielność jest ograniczona, ale i przeważającej większości starszej generacji,

⁴ Opracowanie „Sytuacja osób starszych zamieszkałych w województwie lubelskim”

zachowującej przez długi okres życia sprawność i wykazujących wysoki poziom aktywności życiowej;

- potrzeba wiedzy o procesach starzenia się organizmu oraz o biologicznych, medycznych i społecznych konsekwencjach tego procesu i możliwościach wspierania osób starszych z myślą o zachowaniu przez nie samodzielności;
- opracowanie programów profilaktycznych mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej do późnego wieku i ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych;
- zapewnienie szkolenia lekarzy pierwszego kontaktu w zakresie geriatry w oparciu o opracowane standardy opieki geriatrycznej ([link](#)) oraz popularyzację tej specjalizacji wśród lekarzy.

Upodmiotowienie konsumentów

Wzrost zamożności społeczeństwa, większy dostęp do informacji oraz pojawienie się nowych form komunikacji doprowadziły do zmian w sposobie konsumpcji. Dlatego można mówić o upodmiotowieniu, „wzmocnieniu” konsumentów. Konsumenty w dzisiejszych czasach stali się bardziej świadomi i asertywni, są bardziej odważni w wyrażaniu swoich potrzeb i chęci. Natomiast usługi i produkty stały się bardziej spersonalizowane, bardziej dostosowane do potrzeb klientów. Konsumenty mają również większą wiedzę na temat przysługujących im praw. Konsumenty częściej na własną rękę szukają informacji na temat produktów, wymuszając przez to na producentach i dostawcach usług solidność i przejrzystość.

Konsumenty są świadomi wymuszania na producentach stosowanie odpowiednich standardów podczas produkcji lub wykorzystywania odpowiednich materiałów. Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj jest obszarem, w którym gospodarka lokalna jest nastawiona na zaspokojenie wysokich potrzeb klienta. Dużym popytem cieszą się produkty spożywcze oparte o lokalne zasoby: np. żurawinę, zioła, ekologiczną żywność.

Czynniki technologiczne:

Nowe technologie informatyczne

Spółeczeństwo informacyjne rozumiane jest jako społeczeństwo, w którym przetwarzanie informacji z wykorzystaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych stanowi znaczącą wartość ekonomiczną, społeczną i kulturową. Rozwój technologii informatycznej wpłynął na funkcjonowanie człowieka we wszystkich dziedzinach życia. Technologie informacyjne oddziałują pozytywnie na rozwój:

- nowych metod i form kształcenia (co ma bezpośrednie przełożenie w budowaniu społeczeństwa opartego na wiedzy),
- e-biznesu – opartego przede wszystkim na elektronicznej obrotu gospodarczymi produktami i usługami (organizacja zamówień i sprzedaż oraz realizacja płatności);

- nowych mediów, które służą rozwojowi życia kulturowego, społecznego i gospodarczego. Zaliczyć do nich należy serwisy i portale WWW, blogi, publikacje dźwiękowe – podcasty i wideo;
- sprawnego państwa – poprzez rozwój usług typu e-urząd;

Techniki informacyjne i komunikacyjne są niezbędnym czynnikiem zrównoważonego rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Gminy wchodzące w skład MOF Biłgoraj realizowały na swoim terenie inwestycje (również współfinansowane ze środków zewnętrznych) przyczyniające się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu. Do najważniejszych należy projekt gminy Biłgoraj „Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Biłgoraj”.

Zwiększenie dostępu do komputerów i internetu na obszarze MOF Biłgoraj będzie miało wpływ na:

- większy dostęp do informacji na temat polityki, sztuki, kultury, zdrowia, administracji publicznej, itp.;
- rozwój społeczeństwa informacyjnego, co wpłynie na rozwoju gospodarczy obszaru;
- pojawienie się nowych form współpracy gospodarczej;
- rozwój środków przekazu informacji;
- większy dostęp do wiedzy i nauki.

Łatwość wyrażania opinii na terenie gmin włączonych do MOF Biłgoraj

Wyrażanie własnego zdania, czyli jasne i precyzyjne formułowanie opinii, argumentów to umiejętności, bez których niemożliwe jest uczestniczenie w obywatelskich debatach i decyzjach. Poza umiejętnością wyrażania opinii ważna jest zdolność nieulegania silnym presjom i obrona własnego stanowiska. Takie umiejętności powinni posiadać przede wszystkim członkowie rady gmin i miast ale również sami mieszkańcy. Pozwolą one na czynny udział w życiu politycznym obszaru oraz będą miały wpływ na kierunki rozwoju społeczności lokalnej.

Aktualnie głównym źródłem wyrażania opinii i dzielenia się nią z innymi użytkownikami jest internet. Służą do tego różnego rodzaju platformy blogerskie, fora internetowe, serwisy społecznościowe pozwalające w łatwy i skuteczny sposób wyrazić własne zdanie na dany temat.

Mieszkańcy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj mają możliwość wpływania na decyzje władz gminnych i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez klasyczne metody takie jak listy i petycje do przedstawicieli władz, spotkania z radnymi, udział w referendach oraz pikety, wiece i demonstracje. Na stronach internetowych gmin pojawiły się również formularze kontaktowe, pozwalające na przesłanie ważnej informacji. Ponadto szerokie konsultacje społeczne niniejszego dokumentu pozwalają na szeroki udział społeczności lokalnej w wyznaczanych kierunkach rozwoju. Konsultację oparto o spotkania i warsztaty oraz formularze kontaktowe i aplikację interaktywną GIS umieszczone na stronie internetowej: <http://www.mofbilgoraj.pl>.

Wykluczenie cyfrowe na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj

Technologie informacyjno–komunikacyjne znajdują coraz szersze zastosowanie w różnych dziedzinach życia społecznego. Szereg badań oraz praktyka wskazują na pozytywny związek pomiędzy wykorzystaniem najnowszych technik przetwarzania informacji a wzrostem gospodarczym i poziomem życia obywateli. Ograniczenie dostępu do technologii informacyjno–komunikacyjnych może stanowić ważny element pogłębiający dystans pomiędzy ogółem obywateli a grupami społecznymi, które już obecnie mają trudności w podejmowaniu wyzwań związanych z przemianami społecznymi zachodzącymi od kilkunastu lat w naszym kraju.⁵

Na obszarze MOF Biłgoraj wyróżniono 2 z 3 obszarów tradycyjnych są to obszary białe i szare. Przeważająca jest liczba obszarów białych, na których nie ma odpowiedniej infrastruktury szerokopasmowej i do których nie ma wiarygodnych planów inwestycyjnych wybudowania takiej infrastruktury w okresie najbliższych 3 lat. Mniej jest obszarów szarych, na których jest tylko jedna odpowiednia infrastruktura szerokopasmowa lub, co do których istnieje wiarygodny plan inwestycyjny wybudowania jednej takiej infrastruktury w okresie najbliższych 3 lat. Powiat biłgorajski w tym również MOF Biłgoraj należy do obszarów o dużym nasileniu wykluczenia cyfrowego.

Czynniki środowiskowe:

Świadomość ekologiczna mieszkańców MOF

Świadomość ekologiczna oznacza całokształt uznawanych idei, wartości, opinii o środowisku jako miejscu życia i rozwoju człowieka oraz stan wiedzy, poglądów, wyobrażeń ludzi o roli środowiska w życiu człowieka. Świadomość ekologiczna mieszkańców kształtuje się pod wpływem ogólnie przyjętych norm społecznych, informacji w mediach, formalnej i nieformalnej edukacji ekologicznej i działań państwa.

U mieszkańców obszarów o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych (w tym również mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj) świadomość ekologiczna rozwija się najczęściej pod wpływem własnych pozytywnych doświadczeń i obserwacji, a także pod wpływem pozytywnych opinii o ich miejscu zamieszkania wygłaszanych przez turystów i mieszkańców innych regionów.

Wysoki poziom świadomości ekologicznej ma wpływ na decyzje mieszkańców związane z zakupami produktów i usług. Osoby zaangażowane w sprawy ochrony środowiska korygują swoje nawyki i coraz częściej wybierają produkty przyjazne środowisku. Taka postawa wpływa na producentów, którzy są zmuszeni do zmiany oferowanych produktów na bardziej przyjazne środowisku.

⁵ Opracowanie „Określenie przyczyn wykluczenia cyfrowego na obszarach dotkniętych tym problemem. Przyczyny techniczne, organizacyjne, społeczne”.

Społeczność MOF Biłgoraj cechuje duża świadomość ekologiczna, jest to związane zarówno ze stylem życia jak i świadomością konsumencką. Miasto Biłgoraj oraz gminę Księżpol i Biłgoraj cechuje bardzo dobrze rozwinięty transport i turystyka rowerowa. Świadomość ekologiczna mieszkańców ujawnia się również dużym zainteresowaniem mieszkańców odnawialnymi źródłami energii – duży udział gospodarstw domowych z instalacjami solarnymi.

Kurczenie się zasobów naturalnych na terenie MOF Biłgoraj

Zasoby naturalne to powstałe w procesach przyrodniczych elementy środowiska geograficznego, które są uznawane za użyteczne dla człowieka w określonych warunkach społeczno-ekonomiczno-technicznych, czasie i miejscu. Kurczenie się zasobów naturalnych, to problem dotyczący zarówno władz jak i mieszkańców. Zapotrzebowanie na surowce rośnie a dostęp do niektórych złóż nieodnawialnych, np. ropy, gazu, wody pitnej, stale maleje.

Na terenie MOF Biłgoraj udokumentowane zostały nieodnawialne zasoby energetyczne w postaci gazu ziemnego. Występuje tutaj 1 z 9 złóż tego surowca zlokalizowanych na terenie województwa lubelskiego. W gminie Biłgoraj zlokalizowane są również udokumentowane złoża kruszywa naturalnego.

Do zasobów naturalnych należy zaliczyć również zasoby przyrodnicze, które na obszarze MOF Biłgoraj zajmują bardzo duży obszar. Dla lokalnej gospodarki bardzo ważne są zasoby drzewne, które pozyskiwane są z lasów stanowiących ponad 30% powierzchni obszaru.

Ochrona przyrody i zasobów wodnych (parki krajobrazowe, rezerваты przyrody na terenie planowanego miejskiego obszaru funkcjonalnego)

Obszary objęte prawną ochroną zajmują niecały 1% powierzchni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, są to parki krajobrazowe i rezerwat przyrody. Bardzo dużą powierzchnię tego obszaru zajmują obszary sieci Natury 2000: Uroczyska Puszczy Solskiej, Puszcza Solska i Lasy Janowskie i Dolina Dolnej Tanwii. Pod względem zasobów wodnych MOF Biłgoraj charakteryzuje się dość rozbudowaną siecią rzeczna. Ponad 30% powierzchni badanego obszaru zajmują lasy co ma duży wpływ na lokalną gospodarkę, która w dużej części oparta jest o zasoby leśne (tj. drzewa i runo leśne).

2.2. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych technik analitycznych. Stała się podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych.

Nazwa SWOT jest skrótem pochodzącym od pierwszych liter angielskich słów:

- **Strengths** (mocne strony) – analiza uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony obszaru i które należy wykorzystać sprzyjąc będą jego rozwojowi (utrzymać je jako mocne, i na których należy oprzeć jej przyszły rozwój);
- **Weaknesses** (słabe strony) – analiza uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony obszaru i które niewyeliminowane utrudniać będą jemu rozwój (ich oddziaływanie należy minimalizować);
- **Opportunities** (szanse) – analiza uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności obszaru, ale które mogą być traktowane jako szanse, i przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi powiatu;
- **Threats** (zagrożenia) – analiza uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności obszaru, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jego rozwoju (należy unikać ich negatywnego oddziaływania na rozwój obszaru).

Przeprowadzona analiza SWOT pozwoliła na wyznaczenie obszarów strategicznych i celów operacyjnych, które są jednocześnie odpowiedzią na pytania jakie powstały podczas tworzenia analizy:

- Czy dana mocna strona pozwoli nam wykorzystać daną szansę?
- Czy dana mocna strona pozwoli nam zapobiec danemu zagrożeniu?
- Czy dana słaba strona ogranicza możliwość wykorzystania danej szansy?
- Czy dana słaba strona potęguje ryzyko związane z danym zagrożeniem?
- Czy dana szansa wzmacnia daną mocną stronę?
- Czy dana szansa pozwala zniwelować daną słabą stronę?
- Czy dane zagrożenie uwypukla daną słabą stronę?

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą wszystkich obszarów życia społeczno-gospodarczego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj.

MOCNE STRONY

- duża powierzchnia obszarów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym;
- istniejący potencjał lasów Puszczy Solskiej do rozwoju różnych form turystyki i rekreacji;
- rosnący poziom skanalizowania gmin wchodzących w skład obszaru MOF Biłgoraj wpływający korzystnie na czystość wód powierzchniowych oraz rosnący poziom gazyfikacji;
- korzystne trendy demograficzne i duży potencjał ludnościowy (w 2012 roku wg danych BDL GUS obszar zamieszkiwało 47 110 osób);
- duża liczba osób pracujących, najniższa w województwie stopa bezrobocia,
- duży potencjał odnawialnych źródeł energii z biomasy do rozwoju energetyki rozproszonej;
- duży udział lasów w obszarze MOF Biłgoraj pozwalających na rozwój gospodarki w oparciu o przetwórstwo drewna;
- wysoki poziom rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej, dość duża liczba przedsiębiorstw średnich i dużych;
- funkcjonowanie na obszarze MOF Biłgoraj ważnych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego (wokół których można budować sieci kooperacyjne);
- spora liczba gospodarstw agroturystycznych i certyfikowanych gospodarstw ekologicznych;
- różnorodne atrakcje turystyczne, liczne szlaki turystyczne;
- duża aktywność społeczna mieszkańców w zakresie kreowania rozwoju lokalnego (lokalne organizacje społeczne, realizacja lokalnych strategii rozwoju, itd.);
- zwiększający się dostęp mieszkańców do technologii informacyjno-komunikacyjnych i treści cyfrowych w zakresie edukacji, kultury, gospodarki, itd.;
- duża skuteczność jednostek samorządów terytorialnych w pozyskaniu funduszy unijnych;
- bliska odległość do miejscowości województwa podkarpackiego;

SZANSE

- wykorzystanie środków finansowych UE w nowej perspektywie 2014-2020 na realizację potrzeb MOF Biłgoraj;
- wykorzystanie walorów turystycznych Puszczy Solskiej do rozwoju aktywnych form turystyki i zwiększenia ruchu turystycznego;
- tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych;
- budowa obwodnicy zachodniej miasta Biłgoraj i ścieżek rowerowych;
- rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa oraz rosnące zapotrzebowanie na zdrową, ekologiczną żywność;
- rozwój sektorów biogospodarki w tym branży przetwórstwa rolno-spożywczego opartych o lokalne produkty;
- tworzenie wśród firm powiązań sieciowych w łańcuchu wartości dodanej;
- rozwój odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej na obszarze MOF Biłgoraj;
- nawiązanie współpracy gospodarczej i samorządowej z podmiotami z województwa podkarpackiego;

SŁABE STRONY

- niewystarczające wykorzystanie potencjału krajobrazowego MOF Biłgoraj dla rozwoju turystyki i rekreacji;
- słabe zagospodarowanie terenów przy zbiorniku wodnym Bojary;
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura komunalna i infrastruktura ochrony środowiska (sieć kanalizacyjna, instalacje zagospodarowania odpadów komunalnych);
- słaba dostępność komunikacyjna obszaru, brak dróg krajowych, brak obwodnicy miasta;
- zły stan techniczny sieci średniego i niskiego napięcia (ograniczający możliwości przyłączenia instalacji małej energetyki odnawialnej);
- niska zdolność gospodarstw rolnych do współpracy sieciowej (w tym w ramach grup producenckich);
- niedostatecznie rozwinięty system usług okołobiznesowych
- niski poziom wykorzystania odnawialnych i alternatywnych źródeł energii;
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna między innymi w zakresie hotelowo-gastronomicznym;
- brak odpowiedniego zagospodarowania części szlaków turystycznych, ich utwardzenia i oznakowania;
- zbyt mała dostępność do produktów turystycznych, brak powiązania i zintegrowania produktów, niedoinwestowanie i mała atrakcyjność kluczowych produktów turystycznych;
- brak odpowiedniej promocji atrakcji turystycznych obszaru;
- niekorzystna struktura agrarna gospodarstw rolnych na obszarze MOF (mała liczba gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha);
- niska jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz niska wartość bonitacji gleb. W przeważającej części obszaru występują słabe kompleksy przydatności rolniczej gleb;
- niska gęstość zaludnienia na obszarze MOF Biłgoraj;
- zmieniająca się struktura wiekowa mieszkańców obszaru charakteryzująca się starzeniem się społeczeństwa;
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura zdrowia na obszarze MOF;
- niski poziom wykształcenia mieszkańców powiatu biłgorajskiego (12% posiada wykształcenie wyższe przy 16% średniej dla województwa);
- wysoki poziom wykluczenia społecznego mieszkańców (zagrozenie ubóstwem).

ZAGROŻENIA

- postępująca degradacja środowiska przyrodniczego w związku z rozwojem infrastruktury i przedsiębiorczości;
- zaniechanie działań związanych ze zmianą kategoryzacji drogi wojewódzkiej 835 na drogę krajową;
- możliwe znaczne obniżenie ruchu komunikacyjnego miasta Biłgoraj wynikające z budowy obwodnicy zachodniej;
- ograniczona współpraca lokalnych samorządów w zakresie wspólnej promocji gospodarczej;
- bliskość dużych ośrodków absorbujących kapitał inwestycyjny i ludzki (Lublin, Zamość);
- brak regulacji prawnych gwarantujących współpracę gmin w obszarach funkcjonalnych;

3. WIZJA STRATEGICZNA ROZWOJU MOF BIŁGORAJ

Wizja rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj stanowi opis pożądanego stanu rzeczywistości oczekiwanego w 2020 roku. Formułuje stan docelowy, do którego dążyć będzie cała wspólnota miejskiego obszaru funkcjonalnego, tj. władze samorządowe oraz partnerzy publiczni i prywatni. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel i wyznacza kierunki działań Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj.

Wizja obszaru wskazana poniżej, przewiduje stworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego MOF Biłgoraj.

Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj 2020 roku widzimy jako atrakcyjny, nowoczesny, dynamicznie rozwijający się obszar z gospodarką opartą na zrównoważonym rozwoju, a także jako obszar o wysokiej jakości życia oraz wyjątkowych walorach środowiskowych

Do określenia powyższej wizji rozwoju MOF Biłgoraj wzięto pod uwagę następujące czynniki:

- uwarunkowania zewnętrzne, czyli otoczenie zewnętrzne rozwoju obszaru, zdefiniowane w analizie SWOT jako szanse i zagrożenia oraz analizie PEST,
- uwarunkowania wewnętrzne, określone w analizie SWOT jako mocne i słabe strony obszaru,
- prognozy trendów rozwojowych oraz obowiązujące dokumenty strategiczne, zarówno na poziomie lokalnym, jak i województwa i kraju,
- instrumenty i programy finansowe, dostępne dla samorządów i podmiotów społeczno-gospodarczych w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020,
- kompetencje samorządów, które stanowią punkt wyjścia do określonych działań i kluczowych projektów przyczyniających się do rozwoju obszaru,
- konsultacje społeczne, prowadzone w formie badań ankietowych i spotkań.

Powyżej określona wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj wpisuje się w zasadę zrównoważonego rozwoju, przyczyniając się do aktywizacji ekonomicznej i społecznej obszaru przy jednoczesnym racjonalnym wykorzystaniu zasobów przyrodniczych.

4. MISJA I OBSZARY STRATEGICZNE MOF BIŁGORAJ

Realizacja wizji rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj jest wyzwaniem dla wszystkich mieszkańców, przedsiębiorców oraz pozostałych instytucji publicznych i prywatnych funkcjonujących na wskazanym obszarze.

Sprawna koordynacja tego procesu i utrzymywanie jego ciągłości jest głównym zadaniem władz samorządowych miasta Biłgoraj, gminy Biłgoraj i gminy Księżpol. Misja samorządów współgra z wizją MOF Biłgoraj i określa metody, które powinny być stosowane, aby skutecznie realizować założoną wizję rozwoju.

Misją Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj jest tworzenie warunków poprawiających jakość życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki oraz lepszą jakość i dostępność usług publicznych

Szeroko rozumiany rozwój społeczno-gospodarczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj wymaga sprostania takim wyzwaniom jak: ochrona środowiska naturalnego, postępujące zmiany demograficzne, pobudzenie aktywności gospodarczej poprzez efektywne wykorzystanie naturalnych zasobów oraz źródeł odnawialnych, rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, podnoszenie wiedzy i kwalifikacji, lepsze wykorzystanie potencjału turystycznego oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej. Nie są to problemy, które poszczególne samorzady są w stanie rozwiązywać w pojedynkę. Kluczem do sukcesu jest wspólna współpraca na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego, która powinna obejmować zarówno jednostki samorządu terytorialnego, podmioty gospodarcze, jak i organizacje pozarządowe. Współpraca powinna być uporządkowana i wpływać na realizację wyznaczonych celów.

Działania rozwojowe MOF Biłgoraj ukierunkowane na osiągnięcie sformułowanych wizji i misji koncentrują się w następujących czterech Obszarach Strategicznych:

- **Efektywna GOSPODARKA**
- **Czyste ŚRODOWISKO**
- **Aktywna i zintegrowana TURYSTYKA**
- **Otwarte i aktywne SPOŁECZEŃSTWO**

Wyżej wymienione obszary wzajemnie się przenikają i są ze sobą silnie powiązane. Sfera gospodarcza wraz z turystyką determinuje funkcjonowanie rynku pracy i jakość środowiska naturalnego, co przekłada się na możliwości rozwoju społecznego. Rozwijana infrastruktura wpływa na jakość życia mieszkańców, pozwala przełamać bariery przestrzenne, ma istotny wpływ na możliwości rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru.

Przyjęte w „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” obszary strategiczne i cele operacyjne nie mają układu hierarchicznego i będą realizowane równocześnie, w zależności od dostępnych źródeł finansowania oraz zaangażowania się we wdrażanie dokumentu poszczególnych instytucji i podmiotów. Przyjęty układ celów przedstawiono w poniższym schemacie:

Efektywna GOSPODARKA

W strukturze gospodarczej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj ważną rolę odgrywa działalność pozarolnicza, w której produktywność miejsc pracy jest duża. Duże znaczenie ma również rolnictwo, które na badanym obszarze jawi się jednak jako mało dochodowe a gospodarstwa rolne charakteryzują się głównie produkcją na własne potrzeby. Problemem przedsiębiorstw działających na obszarze funkcjonalnym są niskie nakłady inwestycyjne i niska innowacyjność oraz słaba współpraca sieciowa i niskie umiędzynarodowienie kapitału. Sytuacja taka prowadzi do stagnacji gospodarczej i wzrostu bezrobocia, aby temu zapobiec należy prowadzić szereg działań związanych ze wzrostem konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw.

Niezbędne jest tu oparcie konkurencyjności lokalnej gospodarki na wiedzy i innowacjach wdrażanych w zakorzenionych sektorach tradycyjnych, tj. produkcja wyrobów z drewna. Należy zwiększyć wykorzystanie koncepcji inteligentnych specjalizacji, łącząc tradycje gospodarcze MOF Biłgoraj z najnowszą wiedzą i technologiami. Przedsiębiorczość oraz gospodarka oparta na wiedzy i innowacjach zapewni trwałą przewagę konkurencyjną i efektywne wykorzystanie lokalnych zasobów.

Cele operacyjne zdefiniowane w ramach przedmiotowego obszaru strategicznego:

- G1. **Wzrost konkurencyjności firm poprzez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań oraz rozwój współpracy sieciowej (również w wymiarze międzynarodowym)**
- G2. **Rozwój strefy usług dla przedsiębiorstw oraz promocja gospodarza**
- G3. **Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj**
- G4. **Rozwój wybranych sektorów biogospodarki poprzez lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów i kooperację w łańcuchach wartości dodanej**

Cel strategiczny	Wzrost konkurencyjności firm poprzez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań oraz rozwój współpracy sieciowej (również w wymiarze międzynarodowym)
Opis	Jednym z założeń polityki samorządów lokalnych jest prowadzenie działań w kierunku podnoszenia zainteresowania społeczeństwa prowadzeniem własnej działalności gospodarczej oraz promowanie postaw przedsiębiorczych. Sytuacja gospodarcza w Polsce zmusza istniejące już przedsiębiorstwa do poszukiwania coraz lepszych mechanizmów funkcjonowania gwarantujących elastyczność, innowacyjność i szybkość działania. Aktualnie rozwój gospodarczy oparty jest na zdolności

adaptacyjnej firm, szybkości ich działania oraz akceptacji ryzyka. O przewadze konkurencyjnej firm w dużej mierze decyduje przede wszystkim kreatywność, przedsiębiorczość i innowacyjność. Duży wpływ na te cechy ma wykwalifikowana i doświadczona kadra pracowników oraz wsparcie ze strony jednostek badawczo-rozwojowych.

Innowacje w przedsiębiorstwach należy postrzegać jako ciągły proces wpływający na tworzenie nowych produktów lub usług oraz dostosowanie struktury organizacyjnej. Poza wprowadzeniem nowych rozwiązań technologicznych opierających się na działalności B+R, innowacyjność gospodarki należy budować również na aktywnym włączeniu konsumentów (user-driven innovation), jak i na zmianach zachodzących w strukturze przedsiębiorstwa (innowacje nietechnologiczne: organizacyjne oraz marketingowe) oraz na innowacjach społecznych.

Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw jest możliwe również dzięki polityce klastrowej, która opiera się na intensyfikacji współpracy, interakcji i przepływie wiedzy pomiędzy powiązаныmi jednostkami. Klastry rozwijają się dzięki różnego rodzaju interakcji, powiązań funkcjonalnych i współpracy (przy zachowaniu konkurencji), dopasowując się i wykorzystując lokalne zasoby. Duży wpływ na wzrost konkurencyjności ma również internacjonalizacja przedsiębiorstw. Szeroka promocja przedsiębiorstw i ich produktów/usług na docelowych rynkach eksportowych oraz współpraca z instytucjami otoczenia biznesu wpływa na umiędzynarodowienie lokalnej gospodarki.

Źródło: <http://www.modelgroup.com/pl/about/locations/bi%C5%82goraj-pl>

Źródło: <http://www.brw.com.pl/black-red-white/o-firmie/>

Kierunki działań

- Realizacja projektów badawczo-rozwojowych realizowanych przez firmy we współpracy z jednostkami badawczymi;
- Wsparcie tworzenia i rozwoju działów B+R w przedsiębiorstwach, obejmujące staże pracowników firm w szkołach wyższych oraz zakup wyposażenia laboratoriów;
- Wdrażanie nowych rozwiązań ICT w przedsiębiorstwach;
- Zakup sprzętu naukowo-badawczego wykorzystywanego w pracach

	<p>badawczo-rozwojowych realizowanych dla przedsiębiorstw;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wsparcie inicjatyw klastrowych i przedsięwzięć realizowanych przez klastry; – Upowszechnianie innowacji w przedsiębiorstwach i transfer wiedzy do gospodarki; – Wprowadzenie usług doradczych w zakresie umiędzynarodowienia przedsiębiorstw w postaci, np. coaching, mentoring, wsparcie przedsiębiorców w ubieganiu się o realizację zamówień publicznych za granicą, wsparcie w poszukiwaniu zagranicznych inwestorów kapitałowych i kontrahentów; – Umiędzynarodowienie działalności IOB poprzez tworzenie partnerstw pomiędzy polskimi i zagranicznymi IOB, tworzenie narzędzi informatycznych promujących ofertę lokatorów IOB na rynkach międzynarodowych, udział IOB w imprezach o charakterze wystawienniczym i kooperacyjnym za granicą (np. Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.).
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucje Otoczenia Biznesu; – Przedsiębiorcy; – Klastry; – Jednostki badawczo-rozwojowe.

Cel strategiczny	Rozwój strefy usług dla przedsiębiorstw oraz promocja gospodarcza
Opis	<p>Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw uzależnione jest od dostępności i jakości strefy usług dla firm oraz skutecznej i szerokiej promocji. Strefa usług obejmuje przede wszystkim usługi doradztwa biznesowego w zakresie: innowacji, ochrony środowiska, zarządzania finansami, zarządzania energią, wykorzystania technologii informacyjnych, a także w zakresie marketingu i sprzedaży. Poza usługami doradczymi instytucje otoczenia biznesu oferują wsparcie w postaci pożyczek lub poręczeń finansowych.</p> <p>W strefie usług dla firm duże znaczenie dla lokalnej i regionalnej gospodarki ma wsparcie udzielone w ramach parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości oraz spółek z udziałem władz samorządowych inwestujących w nowopowstające przedsiębiorstwa oraz innych platformom współpracy, w ramach których następuje inkubacja innowacyjnego przedsiębiorstwa. Bardzo ważnym elementem rozwoju przedsiębiorczości jest ścisła współpraca firm z jednostkami samorządu terytorialnego, co umożliwi łatwy dostęp do informacji z zakresu doradztwa biznesowego i usług finansowania.</p>

Źródło: <http://www.barr.org.pl/>

W budowaniu konkurencyjnej pozycji firm na rynku niezbędnym elementem jest marketing gospodarczy, pozwalający na stworzenie skutecznego systemu promocji i informacji. Promocja gospodarcza pozwala na wykreowanie dobrego wizerunku firmy, co ma przełożenie na wzrost liczby potencjalnych inwestorów i kontrahentów. Duże znaczenie ma uczestnictwo firm w targach i wystawach o randze krajowej i międzynarodowej, zarówno tych odbywających się na terenie Polski jak i za jej granicami.

Na rozwój gospodarczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj kluczowe znaczenie mają działania poszczególnych JST związane z marketingiem gospodarczym. Pozwalają one na wypromowanie walorów i produktów lokalnych oraz przyczynią się do przyciągnięcia potencjalnych inwestorów.

Kierunki działań

- Rozwój Krajowego Systemu Usług dla przedsiębiorców;
- Utworzenie podmiotów wspierających działalność nowopowstałych firm (np. inkubatory przedsiębiorczości);
- Wsparcie doradcze i finansowe dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez rozwój instytucji otoczenia biznesu w tym Biłgorajskiej Agencji Rozwoju Regionalnego;
- Tworzenie i rozwój platform wymiany doświadczeń w zakresie potencjalnych inwestycji, przeznaczonych dla potencjalnych i obecnych inwestorów (w tym konferencje, seminaria, warsztaty);
- Uczestnictwo lokalnych przedsiębiorców w targach i wystawach o zasięgu krajowym i międzynarodowym;
- Rozwój współpracy z miastami i gminami partnerskimi szansą na promocję obszaru i przyciągnięcie inwestorów zagranicznych;
- Aktywna promocja gospodarcza Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj na forum krajowym i międzynarodowym;
- Rozpowszechnienie pozytywnego wizerunku MOF w mediach i w internecie.

Działania

- Jednostki Samorządu Terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia,

skierowane są do następującej grupy beneficjentów	jednostki organizacyjne); – Instytucje Otoczenia Biznesu; – Przedsiębiorcy.
---	---

Cel strategiczny	Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj
------------------	---

Opis	<p>Samorządy lokalne pełnią funkcję animatorów lokalnej gospodarki i jakości życia. Uczestniczą one w tworzeniu warunków do życia, prowadzeniu działalności gospodarczej oraz odpowiedniego wizerunku obszaru. Dzięki tym działaniom JST wpływa pośrednio na wzrost liczby podmiotów gospodarczych oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców.</p> <p>Gęsta sieć infrastruktury technicznej, wraz z dostępnością terenów inwestycyjnych, to jedno z najważniejszych czynników warunkujących rozwój gospodarczy w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Miasta Biłgoraj. Potrzeby w zakresie tworzenia nowych odcinków infrastruktury technicznej, pozyskiwanie i uzbrajanie nowych terenów inwestycyjnych oraz prace służące modernizacji istniejących sieci infrastrukturalnych, są istotnymi zadaniami strategicznymi MOF Biłgoraj. Infrastruktura drogowa jest jednym z kluczowych czynników determinującym rozwój gospodarczy danego obszaru i ma kluczowy wpływ na jakość życia mieszkańców oraz na atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną. Konieczna jest dalsza rozbudowa dróg gminnych i powiatowych oraz poprawa złego stanu technicznego dróg już istniejących. Część ciągów komunikacyjnych nie posiada poboczy, chodników, oświetlenia, ścieżek rowerowych.</p> <p>W kontekście atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej należy pamiętać również o infrastrukturze społecznej oraz informatycznej.</p> <p>Wykorzystanie walorów przyrodniczych, jakimi dysponuje Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj, będzie możliwe dzięki rozbudowie niezbędnej do tego infrastruktury. Rozwój infrastruktury turystycznej i usług turystycznych wpłynie korzystnie na mieszkańców jak i przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności i przyciągnięcia inwestorów.</p>
------	--

Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Niwelowanie barier komunikacyjnych i architektonicznych w dostępie do usług społecznych, w szczególności dla osób niepełnosprawnych, m.in. w placówkach, ośrodkach wsparcia i obiektach użyteczności publicznej; – Budowa i remont dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich; – Budowa ścieżek rowerowych; – Budowa chodników, poboczy, parkingów, placów; – Rozbudowa i remont infrastruktury kolejowej; – Rozwój infrastruktury badawczo-rozwojowej; – Uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych; – Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media; – Budowa lub modernizacja układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego;
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki samorządu terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – PKP; – Przedsiębiorstwa; – Jednostki naukowo-badacze.

Cel strategiczny	Rozwój wybranych sektorów biogospodarki poprzez lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów i kooperację w łańcuchach wartości dodanej
Opis	<p>Termin biogospodarka odnosi się do następujących gałęzi gospodarki: rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, produkcja żywności oraz niektórych sektorów przemysłu papierniczego, chemicznego, biotechnologicznego i energetycznego bazujących na produktach naturalnych. Biogospodarka polega na zrównoważonym wykorzystaniu odnawialnych zasobów naturalnych, wzroście efektywności produkcji oraz zmniejszeniu marnotrawienia i nadmiernej eksploatacji zasobów.</p> <p>Podmioty gospodarcze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj działające w sektorze biogospodarki stanowią ponad 70% wszystkich przedsiębiorstw. Dlatego rozwój tego sektora jest tak bardzo ważny dla lokalnej gospodarki. Istotne jest tu podniesienie konkurencyjności firm działających w wybranych sektorach biogospodarki w ramach tzw. łańcucha wartości dodanej. Duży nacisk należy położyć na integrację podmiotów działających w sektorze produkcji i przetwarzania produktów rolnych i leśnych.</p> <p>Z dostępnych danych wynika, że poziom współpracy sieciowej w sektorze produkcji i przetwarzania na obszarze MOF Biłgoraj pozostaje ciągle na niskim poziomie, czego wyrazem jest funkcjonowanie tylko jednej grupy producenckiej. Lokalnym przedsiębiorcom brakuje również dobrych praktyk w obrębie</p>

lokalnych łańcuchów wytwarzania i sprzedaży produktów i usług.

Jednym z możliwych kierunków współpracy jest kooperacja w łańcuchach wartości dodanej, w procesie tym każde z przedsiębiorstw tworzy swoje ogniwo łańcucha złożonego z dostawców i odbiorców. Analiza łańcucha wartości pozwala efektywnie wykorzystać posiadane zasoby i umiejętności oraz pomaga w podjęciu decyzji o zmianie strategii biznesowej i nawiązaniu współpracy z innymi przedsiębiorcami.

Rolnictwo jest i powinno być niezmiernie ważną gałęzią gospodarki, przy czym konieczne jest dążenie do sprzedaży produktów poza granice MOF. Produkcję rolną należy ukierunkować na żywność bezpieczną, wysokiej jakości i wytwarzaną w sposób zrównoważony. Należy zatem wprowadzać innowacje w rolnictwie oraz w sferze produkcji żywności nie zapominając o ochronie dziedzictwa i wsparcie produktów tradycyjnych. Należy dążyć do wzmocnienia pozycji rolników w łańcuchu dostaw żywności poprzez innowacyjne rozwiązania, które sprzyjają przejrzystości, przepływowi informacji i zdolnościom w zakresie zarządzania oraz służą wytwarzaniu nowych produktów wysokiej jakości.

Źródło: <http://www.kierunekbilgorajskie.pl/index.php?mact=Album,cntnt01,default,0&cntnt01albumid=8&cntnt01returnid=84>

Źródło: <http://www.drewno.pl/artykuly/8016,niemiecki-przemysl-drzewny-o-sztucznym-ograniczaniu-podazy-surowca.html>

Kierunki działań

- Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe;
- Działania upowszechniające dobre praktyki lub innowacyjne rozwiązania dotyczące produkcji rolnej lub leśnej, lub przetwórstwa rolno-spożywczego;
- Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz różnicowania produkcji rolnej;

	– Tworzenie grup i organizacji producentów.
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów:	<ul style="list-style-type: none"> – Przedsiębiorcy; – Rolnicy; – Grupy i organizacje producentów; – Jednostki naukowe i uczelnie wyższe; – Publiczne podmioty doradcze; – Szkoły rolnicze, szkoły leśne lub centra kształcenia ustawicznego.

Czyste ŚRODOWISKO

Wyjątkową cechą Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj są walory przyrodnicze i rekreacyjne. Zasoby naturalne MOF Biłgoraj są jednak zagrożone w skutek postępującej antropopresji. Dlatego też, długofalowy rozwój tego obszaru musi opierać się na poszanowaniu i umiejętnym wykorzystaniu zasobów i walorów środowiska, ze zwróceniem szczególnej uwagi na ograniczenie zjawisk negatywnych i stałą poprawę parametrów środowiska (m.in. poprzez produkcję zielonej energii), jak też zachowanie naturalnych siedlisk.

Wzrost efektywności korzystania z zasobów przez działające na terenie MOF Biłgoraj firmy skutkuje mniejszym zużyciem energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi. Szczególną rolę odrywają tu również przedsięwzięcia dotyczące produkcji energii w oparciu o źródła odnawialne (OZE).

Poniżej przedstawiono cele operacyjne zdefiniowane w ramach przedmiotowego obszaru strategicznego:

- Ś1. Racionalne i efektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
- Ś2. Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez prowadzenie efektywnej gospodarki odpadami i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
- Ś3. Poprawa efektywności energetycznej w sektorze prywatnym i publicznym
- Ś4. Racionalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody

Cel strategiczny	Racionalne i efektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
Opis	Rozwój energetyki odnawialnej ma istotne znaczenie dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Promowanie wykorzystania OZE pozwala na zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach. Energetyka odnawialna to niewielkie jednostki wytwarzające energię zlokalizowane blisko odbiorcy, co pozwala na podniesienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego

oraz zmniejszenie strat przesyłowych.

Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych cechuje się niewielką lub zerową emisją zanieczyszczeń, co zapewnia pozytywne efekty ekologiczne. Pomimo dużej powierzchni obszarów z istotnymi ograniczeniami mogącymi uniemożliwić realizację inwestycji oraz obszary wykluczone z realizacji inwestycji energetyki wiatrowej, MOF Biłgoraj posiada duży potencjał do uprawy wieloletnich roślin energetycznych oraz spore zasoby biomasy, która może zostać wykorzystana do produkcji biogazu. Podsumowując, inwestycje w zakresie produkcji energii i paliw z OZE przyczynią się do aktywizacji lokalnej gospodarki.

Źródło: www.solarybilgoraj.pl/

Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa i przebudowa infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; – Rozwój przemysłu produkującego urządzenia służące do produkcji paliw i energii ze źródeł odnawialnych; – Budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych w celu przyłączenia nowych jednostek wytwórczych energii z OZE.
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki samorządu terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska; – Osoby fizyczne; – Przedsiębiorstwa.

Cel strategiczny	Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez prowadzenie efektywnej gospodarki odpadami i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
Opis	Jednym z najważniejszych czynników stymulującym rozwój i wpływającym na konkurencyjność Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj jest istniejąca infrastruktura techniczna oraz jej stan. Brak istniejącej infrastruktury technicznej na danym terenie stanowi istotny

czynnik hamujący lokalny rozwój gospodarczy. Jednym z podstawowych warunków umożliwiających rozwój gospodarczy jest zapewnienie dostępu do podstawowej infrastruktury technicznej, w tym także infrastruktury ochrony środowiska, która niewątpliwie przyczynia się do długookresowej stabilności wzrostu gospodarczego, zmniejszenia zewnętrznych kosztów środowiskowych dla gospodarki, jak również może stymulować tworzenie nowych miejsc pracy.

Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj charakteryzuje się zróżnicowaną sytuacją w zakresie potrzeb dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji urządzeń technicznych. Niezadawalający stopień skanalizowania oraz zwodociągowania obszarów wiejskich sprzyja pogłębianiu się dysproporcji między miastem i wsiami powodując tym samym koncentrację terenów atrakcyjnych pod względem inwestycyjnym w mieście Biłgoraj.

Za czynnik podnoszący atrakcyjność lokalizacyjną obszarów wiejskich MOF Biłgoraj niewątpliwie można przyjąć osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych na całym obszarze, na który duży wpływ będzie miała rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Ponadto na ogólną poprawę warunków środowiskowych panujących na badanym obszarze wpływ będzie miał również rozwój selektywnego zbierania odpadów, który jest ściśle związany ze zwiększeniem udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi oraz odpowiednie gospodarowanie odpadami niebezpiecznymi.

Źródło: <http://www.pgk.bilgoraj.pl/page/16/beneficjent-miejska-oczyszczalnia-siekow.html>

Kierunki działań

- Zapobieganie oraz ograniczanie wytwarzania odpadów komunalnych;
- Wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu;
- Wdrażanie technologii ostatecznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych;
- Tworzenie systemu RIPOK;
- Likwidacja zagrożeń wynikających ze składowania odpadów oraz

	<p>rekultywacja wysypisk w ramach przedsięwzięć zgodnych z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych na obszarze MOF Biłgoraj; – Modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych; – Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę, w tym również wyposażenie w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii; – Wyeliminowanie ze ścieków niektórych substancji niebezpiecznych bezpośrednio zagrażających życiu i zdrowiu ludzi oraz osiągnięcia bezpiecznych wskaźników emisyjnych w odniesieniu do pozostałych substancji zagrażającym ekosystemom wodnym; – Wyposażenie w odpowiedni sprzęt służb zajmujących się monitoringiem jakości oczyszczonych ścieków, jak i wody przeznaczonej do celów konsumpcyjnych; – Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach osadnictwa rozproszonego.
<p>Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki samorządu terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne; – Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska; – Spółki wodne; – Osoby fizyczne; – Przedsiębiorstwa.
<p>Cel strategiczny</p>	<p>Poprawa efektywności energetycznej w sektorze prywatnym i publicznym</p>
<p>Opis</p>	<p>Poprawa efektywności energetycznej oraz racjonalne wykorzystywanie istniejących zasobów energetycznych stanowią bardzo ważny cel strategiczny MOF Biłgoraj ze względu na perspektywę nieustannego wzrostu zapotrzebowania obszaru na energię.</p> <p>Poprawa efektywności energetycznej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj przyczyni się do poprawy komfortu życia mieszkańców związanego ze zmniejszeniem zagrożenia przed wyczerpaniem istniejących surowców i bogactw naturalnych.</p> <p>Istotnym elementem poprawy efektywności ekonomicznej sektora energetycznego oraz zmniejszenie jego negatywnego oddziaływania na środowisko naturalne jest rozwój zjawiska kogeneracji czyli procesu technologicznego, podczas którego jednocześnie wytwarzana jest energia</p>

elektryczna oraz użytkowa energia cieplna. Zastosowanie kogeneracji wpływa na zmniejszenie zużycia paliwa, co jest szczególnie ważne ze względu na kurczące się zasoby paliw stałych oraz jest korzystne pod względem ekologicznym w porównaniu z odrębnym wytwarzaniem energii elektrycznej i energii cieplej. Kogeneracja może być zastosowana także w produkcji energii z małych rozproszonych źródeł energii w tym także pochodzące ze źródeł odnawialnych. Wsparcie tego typu technologii w znaczący sposób przyczyni się do zwiększenia efektywności energetycznej przedsiębiorstw i jednostek administracji, a także wpłynie na ich uniezależnienie się od ciągle rosnących cen energii.

Potrzeba poprawy efektywności wykorzystania energii dotyczy wszystkich sektorów gospodarki w szczególności sektora produkcyjnego, oraz sektora budownictwa (zarówno mieszkaniowego, jak i budynków użyteczności publicznej).

Przedsiębiorstwa ze względu na duże zużycie energii generujące dużą część kosztów związanych z prowadzoną działalnością produkcyjną zmuszone są do poszukiwania możliwości racjonalnego zużycia energii przez bardziej racjonalne jej wykorzystanie i ograniczanie strat. Do działań przedsiębiorstw realizowanych w tym celu należą modernizacja i wprowadzanie nowych energooszczędnych materiałów, urządzeń i systemów instalacyjnych. Zastosowanie działań wielokierunkowych i kompleksowych w różnych dziedzinach, tj. ogrzewanie, wentylacja, podgrzewanie wody i oświetlenie pomieszczeń, oraz większy stopień wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych jest bardzo potrzebne ze względu na stan środowiska naturalnego i jego ochrony, na który wpływ mają znaczące oszczędności energii pierwotnej uzyskane dzięki obniżeniu energochłonności sektora produkcyjnego.

Zwiększenie efektywności energetycznej w budownictwie użyteczności publicznej i w sektorze mieszkaniowym jest działaniem koniecznym ze względu na rosnące koszty i ciągle pojawiające się nowe normy i wymogi dotyczące budownictwa. W celu obniżenia energochłonności w budynkach użyteczności publicznej oraz prywatnej oprócz przeprowadzanej termomodernizacji budynków konieczne są także inne liczne ulepszenia techniczne w różnych dziedzinach oraz wprowadzenie zasad energooszczędnego użytkowania budynku oraz systemu monitoringu i sterowania użytkowaniem energii.

Poprawa efektywności energetycznej na terenie MOF Biłgoraj ma znaczenie zarówno dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego obszaru, jak również jest niezwykle istotna z punktu widzenia ochrony

	<p>środowiska. Zmniejszenie zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną oraz dywersyfikacja źródeł energii w kierunku energii ze źródeł odnawialnych przekłada się bezpośrednio na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.</p>
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Działania obejmujące zwiększenie stopnia wykorzystania energii pierwotnej poprzez podwyższenie sprawności jej wytwarzania oraz obniżenie strat w procesie przesyłania i dystrybucji energii; – Budowa lokalnych, małych źródeł energii produkujących zarówno energię elektryczną, jak i ciepło na potrzeby lokalne, niewymagającą przesyłania jej na duże odległości; – Poprawa sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji; – Działania zmierzające do wzrostu produkcji energii elektrycznej i ciepła pochodzących z odnawialnych zasobów energii poprzez realizację inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu; – Budowa i modernizacja sieci obejmującej przyłącza jednostek wytwarzania do najbliższej istniejącej sieci; – Termomodernizacja obiektów (należących do przedsiębiorstw), w tym zmiana wyposażenia tych obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej; – Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych, w tym zmiana wyposażenia tych obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie, klasie efektywności energetycznej (np. ocieplenie obiektów, wymiana drzwi i okien, modernizacja systemów grzewczych wraz z wymianą źródła ciepła, modernizacja systemów wentylacji, klimatyzacji).
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki samorządu terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Jednostki naukowo-badawcze; – Organizacje pozarządowe; – Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS; – Osoby fizyczne; – Przedsiębiorcy.

Cel strategiczny	Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody
Opis	<p>Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj cechuje się bogatą tradycją i czystym środowiskiem, co stanowi niewątpliwie o jego potencjalne. Zasoby przyrody nie są jednak w pełni wykorzystywane do tworzenia dochodu i miejsc pracy. Jednak nie wprowadzenie działań polegających na</p>

	<p>wzmocnieniu odporności środowiska na zagrożenia związane z rozwojem gospodarczym uniemożliwia pełne jego wykorzystanie. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi wymaga działań, które nie naruszają równowagi ekologicznej. Należy przez to rozumieć oszczędne i właściwe pozyskiwanie, przetwarzanie i wykorzystanie danego surowca lub materiału.</p> <p>Mając na uwadze ochronę wód, siedlisk przyrodniczych oraz rzadkich gatunków roślin i zwierząt należy podejmować działania w zakresie ochrony bioróżnorodności biologicznej poprzez kontynuację działań rolno-środowiskowych oraz działań prowadzonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania - ONW. Czynna ochrona opierać się powinna również o racjonalne gospodarowanie nawozami i środkami ochrony roślin, ochronę gleb przed erozją i zakwaszeniem, prowadzenie dobrych praktyk rolnych (w tym rolnictwa ekologicznego).</p>
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie naturalnych metod przeciwpowodziowych; – Działania infrastrukturalne nakierowane na wzmocnienie odporności na zagrożenia związane z negatywnymi efektami zmian klimatu; – Projekty mające na celu zwiększenie naturalnej retencji (np.: renaturyzacja przekształconych cieków wodnych, obszarów zalewowych oraz obszarów wodno-błotnych); – Projekty z zakresu małej retencji; – Budowa lub modernizacja urządzeń wodnych, rozwój systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń oraz wsparcie systemu ratownictwa chemiczno-ekologicznego i służb ratowniczych na wypadek wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii; – Wsparcie systemu monitorowania środowiska; – Działania informacyjno-edukacyjne na temat zmian klimatu i adaptacji do nich (w tym dotyczących naturalnych metod ochrony przeciwpowodziowej); – Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych; – Ochrona in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych; – Rozwój zielonej infrastruktury, w tym zwiększanie drożności korytarzy ekologicznych lądowych i wodnych mających znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej i adaptacji do zmian klimatu; – Opracowanie zasad kontroli i zwalczania w środowisku przyrodniczym gatunków obcych; – Wykonywanie wielkoobszarowych inwentaryzacji cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków;

	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie zrównoważonego zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo; – Doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej; – Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów; – Odtwarzanie i ochrona oraz wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów; – Poprawa gospodarki wodnej poprzez zmianę nawożenia i stosowanych pestycydów; – Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą. – Kompleksowe działania z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej (zabezpieczanie cennych przyrodniczo obszarów, szczególnie obszarów wodno-błotnych oraz edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony przyrody, realizowana na obszarach leśnych, na terenach użytkowanych rolniczo oraz w miastach);
<p>Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki Samorządu Terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Rolnicy i osoby fizyczne; – Organizacje pozarządowe; – Lasy Państwowe; – Zarząd Parków Narodowych.

Realizacja działań z zakresu odnawialnych źródeł energii oraz rozwoju przemysłowej infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii słonecznej i wiatrowej będzie się odbywać jedynie poza obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody i w zakresie niekolidującym z wymogami ochrony zasobów przyrody i funkcji ekologicznej oraz innych elementów środowiska. Realizacja tych działań będzie zgodna również z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Aktywna i zintegrowana TURYSTYKA

Samorządy lokalne wchodzące w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj we własnym zakresie podejmują działania związane z rozwojem turystyki, jednak stosowane metody i stopień koordynacji tych przedsięwzięć jest bardzo zróżnicowany. W większości są to przedsięwzięcia charakteryzujące się ograniczeniem do obszaru jednej gminy, co wpływa na brak

zintegrowania i uporządkowania powstałych rezultatów w skali całego obszaru funkcjonalnego. Jest to sprzeczne z wizją obszaru jako spójnego pod względem gospodarczym i społecznym. Brak odpowiedniego systemu informacji i promocji oferty turystycznej, wpływa na zmniejszenie atrakcyjności turystycznej całego obszaru MOF.

Mimo dużego potencjału turystycznego głównym problemem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj jest brak uporządkowania walorów turystycznych w pakiety produktowe – produkty turystyczne. Niezbędne jest tu łączenie atrakcji, usług i infrastruktury oferowanej przez miasto Biłgoraj z przestrzenią podmiejską oferowaną przez gminę Biłgoraj i Księżpol. Proces tworzenia produktów turystycznych opiera się na usystematyzowaniu i integracji atrakcji, walorów, wydarzeń, usług i infrastruktury znajdujących się na terenie poszczególnych jednostek administracyjnych.

Przyszłe działania rozwojowe prowadzone na obszarze MOF Biłgoraj należy ukierunkować zgodnie z przyjętymi w niniejszym dokumencie celami operacyjnymi:

- T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF**
- T2. Promocja i kreowanie produktów turystycznych**
- T3. Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki**
- T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego**

Cel strategiczny	Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF
Opis	<p>Rozwój nowoczesnej infrastruktury oraz kształtowanie przestrzeni turystycznej to zagadnienia kluczowe ze względu na dostosowanie oferty turystycznej do obowiązujących standardów. W celu uzyskania właściwego poziomu oferty turystycznej, niezbędne jest między innymi zapewnienie odpowiednich warunków noclegu, wyżywienia, podróży, które w pełni usatysfakcjonują turystę.</p> <p>Obecny poziom zagospodarowania turystycznego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj jest niewystarczający. Szczególnie widoczne są braki w zakresie bazy noclegowej i gastronomicznej, która charakteryzuje się przede wszystkim małą liczbą miejsc. Podobne niedostosowanie do rosnących potrzeb rekreacyjnych i poznawczych turystów zaobserwować można na poziomie rozwoju infrastruktury towarzyszącej.</p> <p>Kluczowe na obszarze MOF Biłgoraj jest budowanie oferty turystycznej w oparciu o lokalne zasoby i specyfikę obszaru (w tym osobliwości etniczne). Niezbędne jest tu tworzenie bazy gastronomicznej opartej na</p>

	<p>potrawach kuchni regionalnej i lokalnej oraz posiadanie wykwalifikowanej i dostosowanej do specyfiki turysty kadry zajmującej się jego obsługą.</p> <p>Biorąc pod uwagę cenę i wyjątkową przyrodę Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj należy pamiętać, że tworzona infrastruktura turystyczna powinna być przyjazna środowisku i proekologiczna.</p>
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie nowej i dostosowanie istniejącej bazy noclegowej i gastronomicznej do obowiązujących standardów; – Stworzenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej; – Realizacja działań z zakresu podnoszenia jakości usług turystycznych i okołoturystycznych; – Utworzenie portalu turystycznego MOF Biłgoraj; – Tworzenie i oznakowanie szlaków turystycznych i infrastruktury turystycznej; – Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej; – Organizacja promocyjnych i kulturowych imprez masowych; – Tworzenie połączeń komunikacyjnych umożliwiających dotarcie turysty do MOF Biłgoraj; – Rozbudowa i modernizacja sieci drogowej na potrzeby ruchu turystycznego; – Wsparcie i promocja touroperatorów zajmujących się sprzedażą produktów turystycznych MOF Biłgoraj; – Realizacja wspólnych projektów regionalnych i ponadregionalnych o charakterze turystycznym wpływających na wymianę wiedzy i doświadczeń.
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki Samorządu Terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Organizacje pozarządowe; – Przedsiębiorcy; – Touroperatorzy; – Rolnicy i osoby fizyczne prowadzące gospodarstwa agroturystyczne;

Cel strategiczny	Promocja i kreowanie produktów turystycznych
Opis	<p>Kreacja, rozwój i promocja produktów turystycznych jest kluczowym celem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Produkty turystyczne są pomysłem na wzrost atrakcyjności obszaru poprzez rozszerzenie oferty i wykorzystanie lokalnych zasobów.</p>

	<p>Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj posiada duży potencjał atrakcji kulturowych, w zakresie zabytków, muzeum i wydarzeń kulturowych. Mocną stroną obszaru jest również przyroda i otwarte społeczeństwo. Na obszarze jednak nie funkcjonuje sieć współpracy, promocji i kreowania produktów turystycznych. Ten stan rzeczy prowadzi do tego, że ciekawa oferta turystyczna, często nie istnieje w świadomości turysty.</p> <p>Rozwój produktów turystycznych MOF Biłgoraj należy opierać o ścisłą współpracę instytucji i organizacji działających nie tylko w turystyce ale również w obszarze kultury, edukacji, promocji i gospodarki rolnej i leśnej. Silne produkty turystyczne wpływają na poprawę pozycji obszaru na rynku turystycznym, przyczyniają się do aktywizacji mieszkańców i inwestorów.</p> <p><i>Analiza potencjalnych produktów turystycznych, metodologia ich tworzenia i promocji przedstawione zostanie w dokumencie uzupełniającym: „Plan rozwoju turystyki na obszarze MOF Biłgoraj”.</i></p>
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie i rozwój produktów turystycznych; – Tworzenie i rozwój zintegrowanych produktów turystycznych; – Opracowanie i przeprowadzenie kampanii promocyjnej produktów turystycznych.
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki Samorządu Terytorialnego; – Lokalne i Regionalne Organizacje Turystyczne; – Organizacje pozarządowe; – Przedsiębiorcy;

Cel strategiczny	Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki
Opis	<p>Racjonalne i efektywne wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu regionalnym i lokalnym jest bardzo ważnym elementem zwiększającym atrakcyjność i konkurencyjność turystyczną Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj.</p> <p>Obiekty infrastruktury kultury zlokalizowane na terenie MOF Biłgoraj charakteryzują się złym stanem technicznym oraz niewystarczającą ich liczbą, w związku z czym nie są one w stanie w pełni wykorzystać istniejących zasobów. Stałe pogarszanie się stanu technicznego wielu zabytków oraz innych obiektów kultury jest zjawiskiem utrudniającym lub nawet w pewnych przypadkach uniemożliwiającym ich wykorzystanie oraz promocję. W związku z tym, jednym z niezbędnych działań, który wpłynie na rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na badanym obszarze oraz na</p>

większe zainteresowanie ze strony turystów krajowych jak i też zagranicznych, jest poprawa jakości bazy kulturowej poprzez gruntowną renowację i modernizację obiektów oraz rozwinięcie istniejącej oferty turystycznej. Powyższe działania, oprócz zwiększenia zainteresowania obszarem, przyczynią się także do zwiększenia udziału turystyki w kreowaniu dochodów Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, a także wprowadzą pozytywne zmiany w sferze zatrudnienia generując nowe miejsca pracy.

Poprawa funkcjonowania i rozwoju instytucji kultury oraz zwiększenie dostępu do zabytków nieruchomych i ruchomych wpływają niewątpliwie na zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i lokalizacyjnej obszaru zarówno dla mieszkańców jak i inwestorów. Wszystkie zrealizowane i planowane do realizacji inwestycje determinują rozwój turystyki, w tym turystyki kulturowej oraz pozytywnie wpływają na wzrost kompetencji kulturalnych społeczeństwa.

Źródło: <http://www.gminabilgoraj.pl/?s=zakladka&id=68&nazwa=Jagodzianki%20Bukowskie>
 Źródło: <http://www.muzeumbilgoraj.pl/galeria.html>

Kierunki działań

- Renowacja, restauracja, rewaloryzacja, rewitalizacja i zabezpieczenie obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem;
- Konserwacja oraz zabezpieczenie przed kradzieżą i zniszczeniem ruchomych obiektów dziedzictwa kulturowego;
- Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury;
- Poprawa dostępności do obiektów i dóbr kultury oraz miejsc atrakcyjnych turystycznie, a także do obiektów służących rozwojowi aktywnych form turystyki, tworzeniu i rozwijaniu kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej i kulturalnej;
- Remont i przebudowa instytucji kultury;
- Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej;
- Zmiany techniczne istniejącej infrastruktury, poprawiające dostępność dla osób niepełnosprawnych.

Działania

- Jednostki samorządu terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia,

skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<p>jednostki organizacyjne);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Parki narodowe i krajobrazowe; – PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne; – Organizacje pozarządowe; – Podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne; – Kościoły i związki wyznaniowe; – Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną działające w sferze ochrony środowiska, kultury, turystyki; – Osoby fizyczne.
---	--

Cel strategiczny	Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
Opis	<p>Budowanie produktów turystycznych oraz przygotowanie kompleksowej oferty turystycznej wymaga pewnej ingerencji w przestrzeń miasta Biłgoraj, gminy Biłgoraj i Księżpol, która musi zostać dostosowana do potrzeb ruchu turystycznego, uwzględniając przy tym wszelkie oczekiwania turystów, jak również zasadę zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Wymagana jest budowa i modernizacja infrastruktury oraz zwiększenie dostępności Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, co zagwarantuje prawidłowe wykorzystywanie jego potencjału, możliwość budowania oferty turystycznej i jej sprzedaż na rynku. Działania związane z przestrzenią turystyczną mają za zadanie przekształcenie MOF Biłgoraj w obszar przyjazny turystom o dużym potencjale rozwoju usług turystycznych i okołoturystycznych.</p> <p>Jedną z ważnych atrakcji turystycznych wpisanych w ofertę Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj jest Zalew Bojary. Stwarza on możliwość rozwoju różnych form turystyki kwalifikowanej, jednak brak podstawowej infrastruktury turystycznej stanowi dużą barierę dla turysty. Ponadto do znaczących atrakcji turystycznych na obszarze MOF Biłgoraj należy zaliczyć: Miasteczko na szlaku kultur, szlaki turystyczne rowerowe i piesze, spływy kajakowe, Rezerwat Obary. W najbliższym czasie planowana jest również budowa zbiornika Brodziaki na rzece Czarna Łada, który stanie się ważną atrakcją turystyczną na obszarze MOF Biłgoraj.</p>

Źródło: <http://zalew.bilgoraj.pl/news/8/zalew-bojary-z-lotu-ptaka.html>

Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Uporządkowanie przestrzeni wykorzystywanej turystycznie; – Wyposażenie obiektów atrakcyjnych turystycznie w niezbędne elementy małej architektury; – Oznakowanie szlaków turystycznych (pieszych i rowerowych); – Budowa infrastruktury służącej rozwojowi i uatrakcyjnieniu spływów po rzece Tanew; – Budowa parków linowych, placów zabaw; – Budowa parkingów, miejsc postojowych i miejsc obsługi turystów dostosowanych do ich potrzeb.
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki Samorządu Terytorialnego; – Przedsiębiorcy; – Organizacje pozarządowe; – Lokalne i regionalne organizacje turystyczne.

Otwarte i aktywne SPOŁECZEŃSTWO

Wszystkie działania władz samorządowych powinny sprzyjać kształtowaniu wysokiej jakości życia obywateli. Na jakość życia mieszkańców wpływa niewątpliwie wysokość dochodów i związany z tym wzrost gospodarczy. Istnieją jednak i inne czynniki wpływające na jakość życia, takie jak dostępność i jakość infrastruktury ochrony zdrowia, edukacji, sportu, oraz infrastruktury komunalnej i drogowej. Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj charakteryzuje się dużą liczbą czynników sprzyjających wysokiej jakości życia. Należy do nich zaliczyć: zachowane środowisko naturalne, wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego oraz kompetentna i przyjazna administracja. Dlatego warto wykorzystać i rozwijać czynniki, od których zależy jakość życia mieszkańców MOF Biłgoraj.

Z punktu widzenia jakości życia konieczna jest poprawa warunków w obszarze ochrony zdrowia. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa będzie wzrastało zapotrzebowanie na usługi zdrowotne w zakresie pielęgniarstwa rodzinnego, głównie dotyczy to opieki nad osobami starszymi, obłożnie i przewlekle chorymi. Jednocześnie należy wdrażać działania związane z zahamowaniem zjawiska wykluczenia społecznego oraz z promocją zdrowego stylu życia.

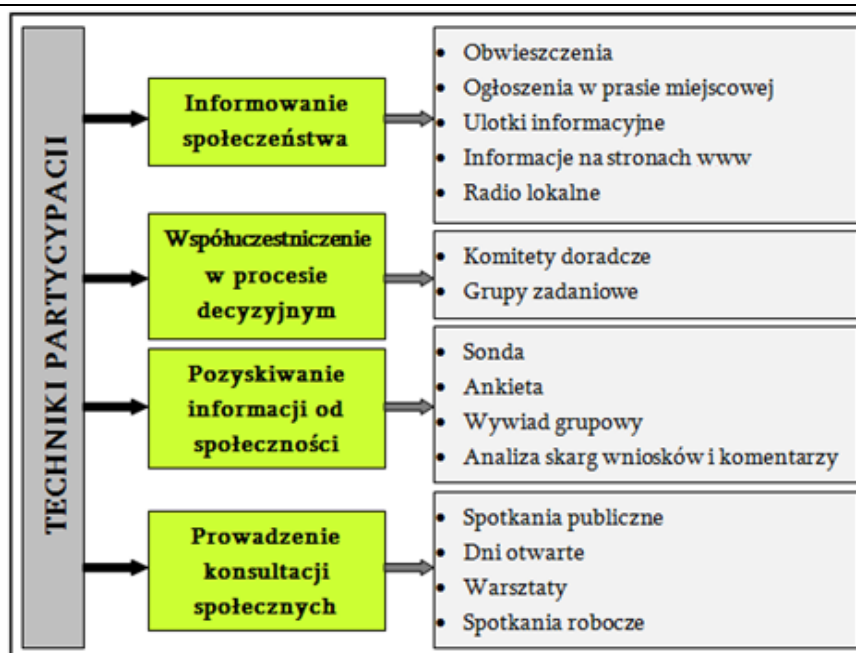
Założenia powyższego obszaru strategicznego realizowane są poprzez następujące cele operacyjne:

- S1. **Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy i nowych umiejętnościach**
- S2. **Partycypacja społeczna i współrządzenie**
- S3. **Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)**
- S4. **Wspomaganie postaw prozdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia**

Cel strategiczny	Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy i nowych umiejętnościach
Opis	<p>Najważniejszym zasobem gospodarczym stanowiącym nieodzowny element konkurencyjności obszaru jest nowoczesne i dobrze zorganizowane społeczeństwo, o którym decyduje wiele czynników, tj.: jakość życia, ogólny poziom wykształcenia mieszkańców, poziom zatrudnienia, stopień integracji społecznej i kulturowej oraz stopień poczucia bezpieczeństwa i ładu publicznego.</p> <p>Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem rozwoju społeczeństwa przez co istnieje tutaj szereg barier utrudniających dostosowanie tego społeczeństwa do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy. Kluczowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju obszaru jest efektywny rozwój edukacji przyczyniający się do podnoszenia jakości i efektywności kształcenia, w szczególności na obszarach wiejskich, gdzie występuje najwięcej barier edukacyjnych.</p> <p>Podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców jest procesem długotrwałym i bardzo trudnym, odbywa się on bowiem na wszystkich poziomach edukacji obejmując proces kształcenia w systemie szkolnym jak i pozaszkolnym. Skutecznym narzędziem odnawiania kwalifikacji społeczeństwa i dostosowywania ich do potrzeb rynku pracy jest rozwój edukacji ustawicznej zintegrowanej z tradycyjnym systemem edukacji.</p>
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie dostępu do edukacji szkolnej na wszystkich poziomach nauczania; – Wspieranie edukacji przedszkolnej; – Promowanie otwartości systemu edukacji oraz dostosowanie treści kształcenia do potrzeb lokalnej gospodarki i rynku pracy;

	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój kształcenia zawodowego ustawicznego w obszarze oraz jego integracja z tradycyjnym systemem edukacyjnym; – Poprawa jakości nauczania w szkołach oraz rozwój nowoczesnych form i treści kształcenia.
Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki samorządu terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Placówki naukowe; – Osoby fizyczne; – Organizacje pozarządowe; – Przedsiębiorstwa.

Cel strategiczny	Partycypacja społeczna i współzrządzenie
Opis	<p>Partycypacja społeczna jako proces polegający na aktywnym uczestniczeniu społeczności lokalnej w decyzjach podejmowanych przez samorząd lokalny w sprawach dla nich istotnych jest bardzo ważnym elementem świadczącym o dobrym rządzeniu władz samorządu lokalnego. Udział obywateli we współzrządzeniu oraz współdecydowaniu jest sprawą niezmiernie istotną, gdyż mieszkańcy posiadają największą wiedzę dotyczącą otoczenia, w którym żyją, czyli najlepiej wiedzą czego potrzebują, czego im brakuje oraz co należy zmienić, aby żyło się im lepiej. Możliwość wyrażania swoich opinii i uwag przez mieszkańców obszaru oprócz ułatwiania w podejmowaniu trafnych decyzji także zapobiega powstawaniu lokalnym konfliktów i protestów. Ponadto współpraca organów władzy i społeczności lokalnej pozwala na budowanie kapitału społecznego opartego na zaufaniu, które jest podstawą efektywnego i perspektywicznego zarządzania obszarem danej gminy.</p> <p>Techniki partycypacji i współzrządzenia wykorzystywane przez władze samorządu lokalnego są różne a ich wybór uzależniony jest od konkretnych potrzeb danej jednostki. Techniki partycypacji społecznej przedstawione zostały na poniższym schemacie.</p>

Władze samorządu lokalnego poszczególnych gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, w procesie realizacji wszystkich celów przewidzianych w przedmiotowej strategii, będą korzystały ze wszystkich możliwych technik partycypacji społecznej. MOF Biłgoraj jest obszarem, gdzie udział społeczeństwa w podejmowaniu ważnych strategicznych decyzji jest bardzo ważny i bardzo często stosowany.

Kierunki działań

- Działania zmierzające do aktywizacji społecznej mieszkańców;
- Prowadzenie działań edukacyjnych dla pracowników JST w zakresie komunikacji i konsultacji społecznych oraz studiów podyplomowych w zakresie mediacji i negocjacji;
- Organizacja i przeprowadzenie konsultacji społecznych;
- Tworzenie platformy internetowej do konsultacji społecznych;
- Ankietyzacja obszaru;
- Tworzenie nowych form współzrządzenia, w tym: tworzenie platform komunikacji, warsztaty;
- Prowadzenie działań promocyjno-informacyjnych.

Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne);
- Organizacje pozarządowe;
- Mieszkańcy.

Cel strategiczny	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)
Opis	<p>Wykluczenie społeczne jest zjawiskiem wielowymiarowym oznaczającym niemożność uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym i kulturowym obszarze, w wyniku braku dostępu do zasobów, dóbr i instytucji, ograniczenia praw społecznych oraz deprivacji potrzeb. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest podstawowym celem polityki społecznej każdej jednostki administracyjnej. Stosunkowo wysoki stopień wykluczenia społecznego jest czynnikiem utrudniającym rozwój społeczno-gospodarczy obszaru, stanowi istotną barierę ograniczającą rozwój nowoczesnego społeczeństwa.</p> <p>W celu zmniejszenia zjawiska wykluczenia społecznego niezbędnym działaniem jest zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług dedykowanych osobom wykluczonym, bądź zagrożonym wykluczeniem społecznym, zwłaszcza osobom starszym, niepełnosprawnym i niesamodzielnym, jak również rodzinom zagrożonym dysfunkcją lub przeżywającym trudności.</p> <p>Wysoki wskaźnik zagrożenia ubóstwem, duża liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, duża liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością oraz niski wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wskazuje na zagrożenie wykluczeniem społecznym mieszkańców MOF Biłgoraj. Do działań przyczyniających się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym należy zaliczyć między innymi zapobieganie pogłębianiu się zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej, zapobieganie dziedziczenia biedy i niekorzystnych postaw społecznych oraz poprawę dostępu do rynku pracy.</p> <p>Kolejnym zjawiskiem utrudniającym rozwój społeczno-gospodarczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj jest wykluczenie cyfrowe, które dotyczy osób nie mających możliwości dostępu do internetu i innych nowoczesnych form komunikacji. Do czynników wpływających na zakwalifikowanie do grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oprócz braku dostępu do internetu należy zaliczyć również: brak umiejętności posługiwania się internetem (zwłaszcza wśród osób starszych), niską jakość połączenia (w szczególności w małych miastach i na wsi) oraz brak znajomości języków (w których występują potrzebne informacje).</p> <p>Zjawisko wykluczenia cyfrowego wynika z szybkiego rozwoju technologii informatycznych. W celu zmniejszenia liczby osób zagrożonych</p>

wykluczeniem z aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym, ze względu na trudną sytuację materialną lub niepełnosprawność ważne jest zapewnienie tym osobom bezpłatnego dostępu do internetu oraz niezbędnych urządzeń i oprogramowania oraz specjalistycznych bezpłatnych szkoleń w tym zakresie. Rozwój społeczeństwa informacyjnego i technologii informacyjno-komunikacyjnych jest jednym z istotnych celów MOF Biłgoraj sprzyjających podnoszeniu konkurencyjności a także poprawie jakości życia, szczególnie na obszarach wiejskich.

Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj charakteryzuje się negatywnymi procesami demograficznymi (m.in.: stopniowym starzeniem się społeczeństwa) i społecznymi, które mają duży wpływ na zjawisko wykluczenia społecznego oraz cyfrowego. Na badanym obszarze można zaobserwować duże rozbieżności terytorialne w dostępie do usług społecznych i cyfrowych, gdyż koncentracja tych usług zlokalizowana jest w mieście Biłgoraj.

Kierunki działań

- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie inicjatyw lokalnych;
- Tworzenie miejsc pracy i stworzenie warunków umożliwiających podjęcie pracy osobom dotąd pozostającym bez pracy, a także stworzenie korzystnych warunków do tworzenia nowych firm, sprzyjających zwiększeniu potencjału osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy;
- Rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy, w tym np. na rozwój i upowszechnianie form wsparcia środowiskowego w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej;
- Zwiększenie liczby placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej, liczby miejsc w tych placówkach, a w konsekwencji zwiększenie liczby osób objętych pomocą oraz liczby świadczonych usług opiekuńczych (np. dla osób niesamodzielnych), w tym również specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Tworzenie środowiskowych instytucji aktywizujących osoby niepełnosprawne, dziennych i rodzinnych domów pomocy dla osób starszych;
- Realizacja usług o charakterze opiekuńczym i zdrowotnym, w tym m.in. z zakresu rehabilitacji leczniczej, świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej adresowanych w szczególności do osób starszych, osób niepełnosprawnych

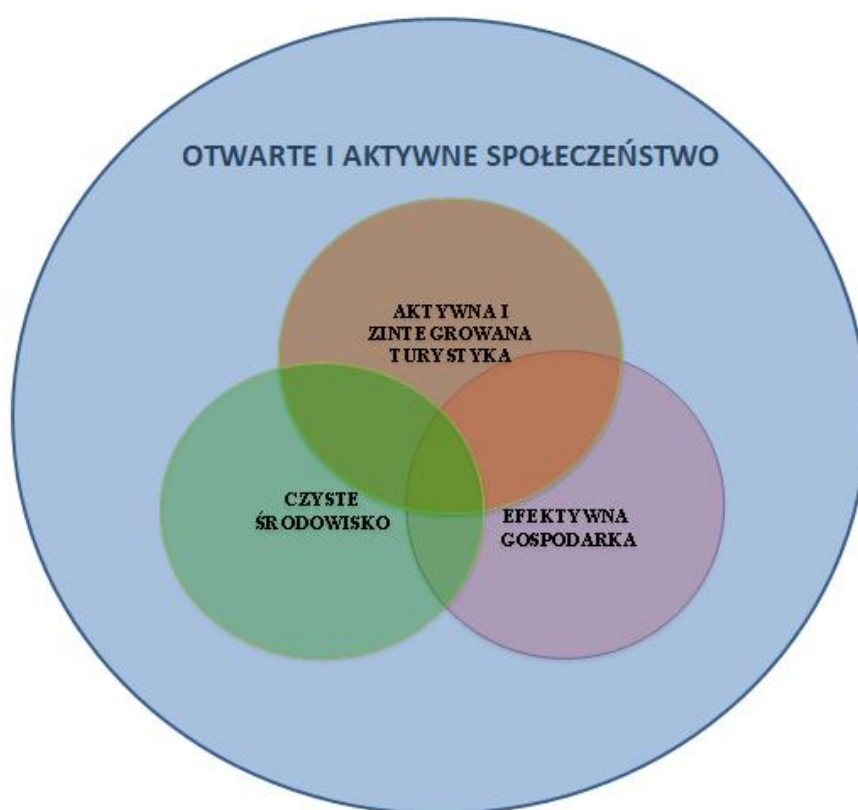
	<p>niesamodzielnym, w zakresie wykraczającym poza świadczenia z tzw. koszyka świadczeń gwarantowanych;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie i wdrożenie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych; – Usługi ochrony zdrowia psychicznego (opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień); – Działania wspomagające aktywną integrację i rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym; – Rozwój i upowszechnianie profesjonalnego i zintegrowanego poradnictwa rodzinnego oraz specjalistycznego poradnictwa rodzinnego; – Działania aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej bezrobotnych klientów ośrodków pomocy społecznej; – Działania profilaktyczne przeciwdziałające wykluczeniu mieszkaniowemu i bezdomności; – Zapewnienie bezpłatnego dostępu do internetu oraz niezbędnych urządzeń i oprogramowania; – Szkolenia i kursy komputerowe; – Działania ukierunkowane na rozwój elektronicznej administracji i rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, działania w zakresie tworzenia i rozwijania zasobów treści cyfrowych; – Działania w rozwój elektronicznych usług publicznych, w szczególności w zakresie tworzenia i cyfryzacji nowych usług, poprawy funkcjonalności i e-dojrzałości istniejących usług oraz zwiększenie stopnia dostępności dla obywateli, integracji usług w obszarze m.in. administracji, ochrony zdrowia, edukacji, nauki, kultury, turystyki, transportu, infrastruktury informacji przestrzennej; – Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia przyczyniający się do poprawy jakości i dostępności do usług medycznych; – Rozwój infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury edukacyjnej, przedszkolnej, kultury, obiekty sportowe.
<p>Działania skierowane są do następującej grupy beneficjentów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki Samorządu Terytorialnego (ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym m.in. osoby starsze, osoby niepełnosprawne (w tym z zaburzeniami psychicznymi), osoby niesamodzielne; – Otoczenie osób wykluczonych społecznie; – Rodziny, w tym rodziny dysfunkcyjne; – Dzieci i młodzież zagrożona wykluczeniem społecznym; – Podmioty/osoby świadczące usługi społeczne użyteczności publicznej;

- Jednostki naukowe;
- Organizacje pozarządowe;
- Placówki lecznicze.

Cel strategiczny	Wspomaganie postaw prozdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia
Opis	<p>Jest to cel mieszczący się w ogólnym trendzie zwiększenia zainteresowania zdrowymi stylami życia przez współczesnego człowieka. Kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych jest procesem długotrwałym, wymagającym systematycznej i wielokierunkowej edukacji oraz promowania zasad zdrowego stylu życia. Edukacja i promocja zdrowych stylów życia przyczynia się do wzrostu jakości życia oraz wzrostu poziomu zdrowotności w społeczeństwie.</p> <p>Jednym z przejawów postaw prozdrowotnych na obszarze MOF Biłgoraj jest duże zainteresowanie ze strony mieszkańców transportem i turystyką rowerową. Rozwój infrastruktury rowerowej powinien wiązać się z promowaniem korzystania z tego środka transportu, co stanowi przejaw szerzej rozumianej promocji zdrowych stylów życia. Wsparcie innych form aktywnego spędzania czasu wolnego stanowi uzupełnienie działań związanych z promocją żywności ekologicznej.</p> <div data-bbox="440 1144 1401 1536"> </div> <p>Źródło: http://www.osir.lbl.pl/obiekty_sportowo_rekreacyjne</p>
Kierunki działań	<ul style="list-style-type: none"> – Organizacja wydarzeń sportowych tj. rajdy rowerowe, turnieje tenisowe, spływy kajakowe; – Działania w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia; – Upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się; – Rozwój gospodarstw ekologicznych i promocja ich produktów; – Tworzenie i promocja obiektów sportowo-rekreacyjnych z szeroką ofertą usług spa&wellness;
Działania skierowane są do	<ul style="list-style-type: none"> – Mieszkańcy;

następującej grupy beneficjentów	<ul style="list-style-type: none"> – Jednostki Samorządu Terytorialnego (ich związki, stowarzyszenia, jednostki organizacyjne); – Osoby fizyczne; – Przedsiębiorcy; – Placówki zdrowotne; – Jednostki naukowe.
---	---

Zaprezentowane obszary strategiczne są ściśle ze sobą powiązane, dlatego też realizacja jednego z celów operacyjnych wpływa pośrednio na realizację kolejnego. Schemat powiązań obszarów strategicznych przedstawiono poniżej:

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczone w niniejszym dokumencie obszary i cele strategiczne będą realizowane przez poszczególne inwestycje w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Poszczególne przedsięwzięcia realizowane w ramach ww. kierunków działań podlegać będą odrębnej ocenie oddziaływania na środowisko na etapie planowania. Również na etapie planowania inwestycji zlokalizowanych na terenach o dominującej funkcji ekologicznej zostanie ustalony dopuszczalny zakres z uwzględnieniem wszelkich ograniczeń środowiskowych. Terenami o najniższej kolizyjności dla realizacji inwestycji są obszary wyznaczone w studium uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego gmin jako tereny zabudowy usługowej oraz tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów oraz usług.

5. ZDEFINIOWANE INWESTYCJE MAJĄCE WPŁYW NA ROZWÓJ MOF BIŁGORAJ

Strategia jest dokumentem o charakterze deklaracyjnym określającym, co powinno być zrealizowane dla podniesienia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Prawidłowe wdrażanie strategii uzależnione jest od realizacji inwestycji pozwalających na osiągnięcie zakładanych celów.

Integralną częścią wdrażania strategii jest wykaz najważniejszych zadań inwestycyjnych jednostek samorządowych MOF Biłgoraj. Zadania te wynikają z celów operacyjnych strategii i ich wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia określonych wskaźników przyjętych w systemie monitorowania dokumentu. Poniżej przedstawiono kluczowe inwestycje dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj:

Inwestycja	Budowa obwodnicy zachodniej miasta Biłgoraj oraz mostów na rzece Tanew w gminie Księżpol
Opis	Planowana obwodnica będzie drogą jednojezdniową o dwóch pasach ruchu klasy GP o łącznej długości ok. 11,5 km. Wraz z budową obwodnicy planowana jest budowa zjazdów, dróg serwisowych, ścieżek rowerowych. W ramach tego działania przewidziana jest budowa wiaduktu i dwóch mostów na rzece Czarna Łada oraz Biała Łada. Ponadto na terenie MOF Biłgoraj planuje się budowę dwóch mostów na rzece Tanew w gminie Księżpol. Inwestycja ta wpłynie na wzmocnienie powiązań komunikacyjnych doprowadzających ruch do sieci TEN-T oraz poprawi bezpieczeństwo ruchu na terenie MOF Biłgoraj. Ponadto pozwoli na „otwarcie” nowych terenów inwestycyjnych jest również zapewni dojazd do już istniejących.
Koszt realizacji inwestycji	215 mln zł
Planowane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2014-2020
Lata realizacji	2015-2020
Przypisane cele MOF Biłgoraj	G3. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj

Ryc. 15. Projekt lokalizacji obwodnicy zachodniej

Źródło:

<http://www.mofbilgoraj.pl/index.php?s=aktualnosc&id=11&nazwa=Koncepcja%20budowy%20obwodnicy%20zachodniej%20Bi%20goraja%20wy%20o%20fona%20do%20wgl%20du>

Inwestycja	Uspójnienie istniejącej na terenie Gminy Biłgoraj, Gminy Miasto Biłgoraj oraz Gminy Księżpol sieci tras rowerowych poprzez wyznaczenie nowych szlaków i ścieżek rowerowych łączących już istniejące
Opis	W ramach tej inwestycji planuje się budowę blisko 40 km nowych ścieżek rowerowych oraz utwardzenie blisko 25 km nowych szlaków rowerowych wraz z budową Miejsc Obsługi Rowerzystów i oznakowaniem wszystkich istniejących tras rowerowych
Koszt realizacji inwestycji	36 mln zł
Planowane źródła finansowania	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
Lata realizacji	2015-2020
Przypisane cele MOF Biłgoraj	T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego

Racjonalny wybór inwestycji oraz ich realizacja zapewniają zarówno sprawne funkcjonowanie, jak i rozwój przedmiotowego obszaru. Powyższe inwestycje ze względu na zasięg oddziaływania

i wpływ na rozwój obszaru MOF mają szansę na znalezienie się na liście przedsięwzięć priorytetowych dla realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.). W ramach ww. przedsięwzięć przewidziane są działania mające na celu głównie poprawę i rozwój infrastruktury komunikacyjnej obszaru oraz wzmocnienie powiązań komunikacyjnych i poprawę bezpieczeństwa ruchu w MOF.

Dodatkowo bardzo ważnymi inwestycjami mającymi wpływ na rozwój MOF Biłgoraj są najważniejsze inwestycje wpisane w obowiązujące Wieloletnie Prognozy Finansowe samorządów lokalnych należących do MOF Biłgoraj. Inwestycje te realizowane będą w pierwszym okresie obowiązywania strategii, tj. w latach 2014-2015. Poniżej znajduje się spis wszystkich inwestycji podanych przez pracowników poszczególnych gmin w wyniku przeprowadzonej ankietyzacji obszaru.

Miasto Biłgoraj	Budowa obwodnicy m. Biłgoraj w ciągu drogi wojewódzkiej nr 835 Lublin – Grabownica Starzeńska Wartość inwestycji: 49 000 000,00 zł
	Wykorzystanie energii przyjaznej środowisku poprzez montaż instalacji solarnych w Biłgoraju Wartość inwestycji: 18 043 000,00 zł
Gmina Biłgoraj	System promocji i informacji gospodarczej w Gminie Biłgoraj Wartość inwestycji: 800 000,00 zł
	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Dereźnia Zagrody, Dereźnia Solska, Dereźnia Majdańska, Gromada Wartość inwestycji: 20 823 301,39 zł
	Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Gminie Biłgoraj Wartość inwestycji: 4 239 493,83 zł
Gmina Księżpól	Poprawa warunków środowiskowych poprzez wykorzystanie energii słonecznej Wartość inwestycji: 9 552 523,00 zł
	Kanalizacja Korchów Drugi Wartość inwestycji: 2014 r. – 1 230 000,00 zł, 2015 r. – 1 198 020,00 zł
	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Rakówce Wartość inwestycji: 2014 r. – 250 000,00 zł, 2015 r. – 1 250 000,00 zł

Oprócz powyżej wymienionych inwestycji planowanych do realizacji w najbliższym czasie, duże znaczenie na rozwój Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj oraz na poprawę warunków życia mają także inwestycje wskazane przez mieszkańców podczas ankietyzacji. Wypisane poniżej kierunki działań są szczególnie ważne dla mieszkańców MOF Biłgoraj, gdyż wynikają z ich potrzeb i dają możliwość wykorzystania istniejących potencjałów obszaru.

Tabela 15. Niezbędne zadania inwestycyjne wskazane do realizacji przez mieszkańców MOF Biłgoraj

Lp.	Propozycje inwestycji	Cel strategiczny
EFEKTYWNA GOSPODARKA		
1.	Utworzenie nowych budowlanych terenów inwestycyjnych, obejmujących wykup gruntów, uzbrojenie tych terenów, udostępnienie ich przedsiębiorcom, pozyskanie inwestorów zewnętrznych, m.in. wzdłuż planowanej do budowy obwodnicy, wzdłuż ciągów kolejowych, w m Gromada i Dąbrowica	G2. Rozwój strefy usług dla przedsiębiorstw oraz promocja gospodarcza G3. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj
2	Budowa dróg oraz poprawa jakości dróg istniejących różnych kategorii, m.in., poprawa infrastruktury drogowej Biłgoraj-Hedwizyn, Biłgoraj-Księżpol; poprawa infrastruktury drogowej wpływającej na rozwój przedsiębiorczości, budowa drogi łączącej obszar z autostradą A4	G3. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj
3	Zwiększenie dopuszczalnego tonażu drogi Biłgoraj-Frampol	G3. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj
4	Tworzenie miejsc parkingowych w m. Biłgoraj i na jego obrzeżach	G3. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj
5	Budowa zakładu przetwórstwa runa leśnego na terenie gminy Biłgoraj	G4. Rozwój wybranych sektorów biogospodarki poprzez lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów i kooperację w łańcuchach wartości dodanej
6	Wprowadzanie nowoczesnych linii technologicznych w sektorze przemysłu	G1. Wzrost konkurencyjności firm poprzez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań oraz rozwój współpracy sieciowej (również w wymiarze międzynarodowym)
7	Pomoc w uzyskiwaniu zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej	G2. Rozwój strefy usług dla przedsiębiorstw oraz promocja gospodarcza
8	Wsparcie szkolenia zawodowego oraz podnoszenie kwalifikacji pracowników	G1. Wzrost konkurencyjności firm poprzez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań oraz rozwój współpracy sieciowej (również w wymiarze międzynarodowym)
9	Dostosowanie stacji kolejowej PKP i przesunięcie ciągów kolejowych umożliwiające rozwój przedsiębiorczości; powiększenie bazy magazynowo - składowej	G3. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj
10	Sformalizowanie funkcjonowania klastra drzewnego, tworzenie klastrów rolnych, tworzenie podmiotów klastrowych wpływających na przepływ informacji i wiedzy w gospodarce oraz tworzenie nowych powiązań	G4. Rozwój wybranych sektorów biogospodarki poprzez lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów i kooperację w łańcuchach wartości dodanej G1. Wzrost konkurencyjności firm poprzez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań oraz rozwój współpracy sieciowej (również w wymiarze międzynarodowym)
11	Stworzenie specjalnej strefy ekonomicznej, wprowadzenie ulg dla inwestorów (zwolnienia podatkowe)	G1. Wzrost konkurencyjności firm poprzez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań oraz rozwój współpracy sieciowej (również w wymiarze międzynarodowym) G2. Rozwój strefy usług dla przedsiębiorstw oraz promocja gospodarcza
12	Rozbudowa infrastruktury gazociągowej (m.in. w Korytków, Nadrzecze, Bukowa)	G3. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną MOF Biłgoraj
CZYSTE ŚRODOWISKO		
13	Budowa zbiorników wodnych, w tym zbiornika retencyjnego na rzece Czarna Łada	Ś4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody
14	Renaturalizacja zalewu Bojary	Ś4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody
15	Uregulowanie rzeki Biała i Czarna Łada	Ś4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody

16	Odtworzenie rowów melioracyjnych	Ś4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody
17	Inwestycje w ochronę środowiska, inwestycje wodno-kanalizacyjne: -budowa sieci wodociągowej; -budowa małych oczyszczalni ścieków na obszarach wiejskich, -budowa przydomowych oczyszczalni ścieków m.in. w m. Korytków Duży, -budowa sieci kanalizacyjnej, m.in. w m. Korytków Duży, Majdan Nowy, Majdan Stary, Nadzeczce, Majdan Gromadzki, Gromada	Ś2. Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez prowadzenie efektywnej gospodarki odpadami i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
18	Likwidowanie dzikich wysypisk śmieci i sprzątanie przydrożnych rowów	Ś2. Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez prowadzenie efektywnej gospodarki odpadami i rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
19	Edukacja ekologiczna	Ś4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody
20	Instalacje solarne na budynkach	Ś1. Racjonalne i efektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii Ś3. Poprawa efektywności energetycznej w sektorze prywatnym i publicznym
21	Budowa farm fotowoltaicznych	Ś1. Racjonalne i efektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
22	Budowa biogazowni w celu wykorzystania terenów rolniczych	Ś1. Racjonalne i efektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
23	Budowa farm wiatrowych	Ś1. Racjonalne i efektywne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
23	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej (termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła)	Ś3. Poprawa efektywności energetycznej w sektorze prywatnym i publicznym Ś4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody
24	Wyposażenie budynków jednorodzinnych w nowoczesne piece CO z zamkniętą komorą spalania (dopłaty do wymiany)	Ś3. Poprawa efektywności energetycznej w sektorze prywatnym i publicznym Ś4. Racjonalne i efektywne wykorzystanie zasobów przyrody
25	Budowa sieci ciepłowniczych do podłączenia domów jednorodzinnych na obszarach gęsto zaludnionych	Ś3. Poprawa efektywności energetycznej w sektorze prywatnym i publicznym
AKTYWNA I ZINTEGROWANA TURYSTYKA		
26	Inwestycje w infrastrukturę noclegową i gastronomiczną, w tym w okolicach zalewu Bojary, w m. Stary Bidaczów jako punkt „obsługujący” Zbiornik Biszczaczary w gminie Biszczaczary	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
27	Budowa zbiorników wodnych do zagospodarowania turystycznego, np. zbiornika wodnego Brodziaki	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
28	Zagospodarowanie rzek MOF Biłgoraj, m.in. budowa przystani kajakowych	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego

29	Inwestycje w zakresie małej infrastruktury turystycznej, np. oznakowanie szlaków turystycznych, kosze na śmieci, stojaki na rowery, wyznaczenie pól namiotowych, wiaty postojowe na trasach turystycznych, tablice informacyjnych na szlakach	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
30	Tworzenie szerokiego wachlarza atrakcji turystycznych, typu: wypożyczalnie rowerów, jazdy konne, parki rozrywki, kąpieliska, park linowy	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF
31	Stworzenie w mieście Biłgoraj pętli rekreacyjnej okalającej miasto	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF
32	Przygotowanie i zagospodarowanie większych kompleksów leśnych dla turystyki, zaproponowanie trasy przyrodniczej	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF
33	Wyznaczanie i tworzenie ścieżek rowerowych, m.in.: budowa bezkolizyjnej ścieżki rowerowej Biłgoraj-Sól-Biszczka, Biłgoraj-Majdan Nowy-Księżpol; ścieżka rowerowa wzdłuż dawnej kolejki wąskotorowej Biłgoraj – Wola Duża, ścieżka rowerowa łącząca miasto Biłgoraj z gminą Biłgoraj wraz z infrastrukturą towarzyszącą (wiaty na rowery, wypożyczalnie rowerów, wirtualny spacer po ścieżkach), trasy rowerowe od Zwierzyńca przez Biłgoraj do Janowa Lubelskiego, Szczepieszyna, Józefowa	T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
34	Poprawa nawierzchni istniejących ścieżek rowerowych	T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
35	Wyznaczenie i tworzenie ścieżek pieszych	T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
36	Zagospodarowanie na cele turystyczne wyłączzonego z eksploatacji kamieniołomu w Żelebsku	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF
37	Kontynuacja budowy „Miasteczka Sitarzy” w Biłgoraju	T3. Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki
38	Budowa ośrodka turystycznego w m. Dyle	T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
39	Zakup pojazdów specjalnych do zwiedzania turystycznego obszaru	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF
40	Działania promocyjne MOF Biłgoraj, w tym promocja turystyki, wdrażanie programów promujących zasoby miasta i gmin wchodzących w skład MOF	T2. Promocja i kreowanie produktów turystycznych
41	Renowacja i zabezpieczenie zabytków, np. Zagroda Sitarzka	T3. Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki
42	Budowa krytego basenu, budowa siłowni na świeżym powietrzu	T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
43	Rozwój agroturystyki, inwestycje w agroturystykę	T4. Dostosowanie przestrzeni turystycznej do potrzeb ruchu turystycznego
44	Rewitalizacja centrum miejscowości, np. Placu Wolności w Biłgoraju, wsi Zanie	T1. Stworzenie atrakcyjnej, dostosowanej do potrzeb rynku oferty turystycznej wykorzystującej lokalny potencjał i specyfikę obszaru MOF
45	Tworzenie wirtualnych muzeów	T3. Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki
46	Stworzenie plenerów artystycznych, czyli estrady, na której będą występować znane zespoły	T3. Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki
47	Wspieranie amatorskich zespołów śpiewanych, folkowych, które promują badany obszar	T2. Promocja i kreowanie produktów turystycznych T3. Rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki

48	Promowanie produktów lokalnych oraz ochrona ginących zawodów	T2. Promocja i kreowanie produktów turystycznych
OTWARTE I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO		
49	Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci w szkołach, organizowanie szkoleń dla osób starszych, przeprowadzanie szkoleń przyuczających do przyszłych zawodów, organizowanie szkoleń dla osób dorosłych aktywnych i nieaktywnych zawodowo, które dają możliwość przebranżowienia	S1. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy i nowych umiejętnościach S3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)
50	Rozwój szkolnictwa w kierunku „drzewnym” na bazie Technikum Leśnego	S1. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy i nowych umiejętnościach
51	Wspieranie w poszukiwaniu miejsc na staże praktyczne dla osób uczących się, gdzie nabywane są praktyczne umiejętności jak gotowanie, pieczenie, fryzjerstwo, itp.	S1. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy i nowych umiejętnościach
52	Walka z wykluczeniem społecznym i cyfrowym	S3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)
53	Tworzenie ścieżek dydaktycznych	S1. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy i nowych umiejętnościach
54	Promowanie aktywnego spędzania wolnego czasu, wsparcie i pomoc dla organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży poprzez tworzenie świetlic, drużyn sportowych, budowa boisk sportowych w każdej miejscowości obszaru	S4. Wspomaganie postaw prozdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia
55	Organizowanie karnetów dla dzieci, młodzież, rodzin na baseny, na wstępy do kina, organizowanie bezpłatnych tańców w miejscowościach	S4. Wspomaganie postaw prozdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia
56	Promowanie i organizowanie wycieczek w terenie dla dzieci i dorosłych np. kuligi, biwaki, pikniki	S4. Wspomaganie postaw prozdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia
57	Wspieranie stowarzyszeń i organizacji pozarządowych	S3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)
58	Organizowanie spotkań informacyjnych w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych dla stowarzyszeń i fundacji, wsparcie finansowe poprzez rozpowszechnienie nowych metod finansowania NGO: regranting, budżet partycypacyjny, payroll	S1. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy i nowych umiejętnościach
59	Poprawa jakości infrastruktury ochrony zdrowia i oświaty, w tym dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności dla osób starszych i niepełnosprawnych, np. rozwój i poprawa funkcjonowania Szpitala w Biłgoraju	S3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)
60	Wspieranie inicjatyw w zakresie kultury, sportu oraz działań w zakresie edukacji prozdrowotnej, zarówno finansowe jak i niefinansowe	S4. Wspomaganie postaw prozdrowotnych i promocja zdrowego stylu życia
61	Wykupienie i zagospodarowanie dawnych budynków bazy hotelowej na domy spokojnej starości, ośrodki opieki	S3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)
62	Rozwój budownictwa mieszkaniowego dzięki wsparciu środków publicznych (TBS)	S3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)
63	Rozbudowa sieci teleinformatycznej, m.in. w m. Nadzrzecze	S3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (w tym cyfrowemu)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych w procesie ankietyzacji obszaru

Niniejsza Strategia niewątpliwie ustala ramy dla później realizowanych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Przedsięwzięcia te realizowane będą zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie ochrony środowiska, z zastosowaniem rozwiązań zapobiegających i ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko oraz rzetelnym przeprowadzeniu procedury oceny oddziaływania na środowisko.

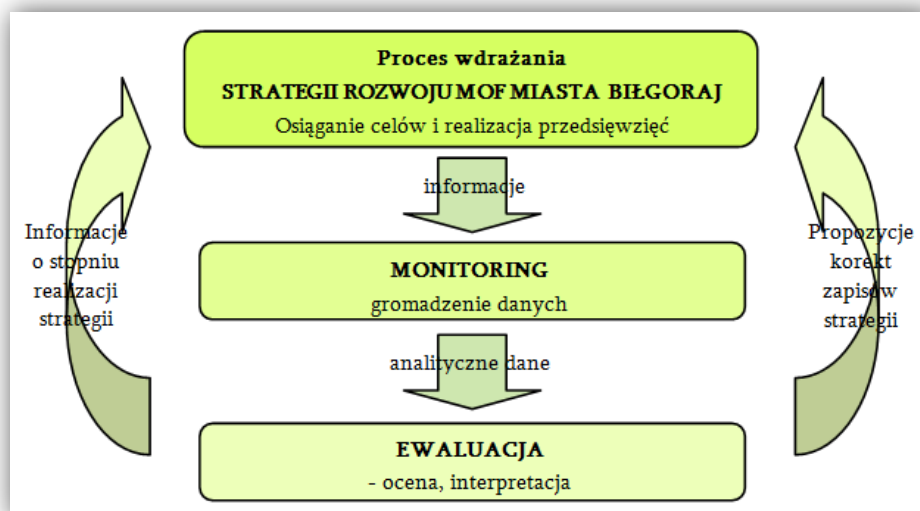
Realizacja wszystkich powyżej wymienionych inwestycji niewątpliwie poprawi jakość życia na terenie MOF Biłgoraj oraz przyczyni się do wzrostu konkurencyjności całego obszaru i wpłynie na jego rozwój gospodarczy.

6. WDROŻENIE STRATEGII ROZWOJU MOF BIŁGORAJ

Wszystkie dokumenty strategiczne, w tym także „Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy”, który jest głównym i najważniejszym dokumentem przedmiotowego obszaru funkcjonalnego wyznaczającym kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju, muszą być objęte wewnętrznym systemem monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu strategii oraz postępów w osiągnięciu założonych celów oraz stanu zakładanego w wizji. Dzięki gromadzeniu i interpretacji danych dotyczących strategii możliwa jest bieżąca korekta działań w razie wystąpienia nieprawidłowości przez podmioty wdrażające.

„Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” podlega systemowi monitoringu i ewaluacji, który jest bezpośrednio powiązany z systemem wdrażania.

Ryc. 15. Schemat funkcjonowania systemu wdrażania „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj

Źródło: http://www.slaskie.pl/STRATEGIA/strategia_II_4.htm

6.1. System wdrażania i finansowania strategii

Cele i kierunki działań zaproponowane w Strategii uwzględniają szeroko pojętą perspektywę rozwoju, która powinna być realizowana nie tylko przez jednostki samorządowe, ale także przez inne instytucje i podmioty współtworzące sferę społeczno-gospodarczą MOF, tj. przedsiębiorcy, mieszkańcy, organizacje pozarządowe oraz instytucje publiczne będące poza kompetencjami władz gmin.

Skuteczna realizacja „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” wymaga dokładnego określenia jej ram finansowych. Proces wdrażania Strategii obejmuje lata 2014-2020, co jest zbieżne z nowym okresem programowania Unii Europejskiej. Pułap środków finansowych przeznaczonych na zobowiązania w tym okresie czasu wynosi ok. 360 mln zł. Inwestycje i przedsięwzięcia realizowane w ramach niniejszego dokumentu pozwolą na osiągnięcie założonych wskaźników i realizację celów strategicznych. Ich realizacja w większości będzie możliwa wyłącznie przy wsparciu finansowym UE. Dlatego też głównym źródłem finansowania Strategii będą Programy Operacyjne realizowane w latach 2014-2020 oraz inne środki zewnętrzne.

Do wdrażania Strategii i określonych w niej celów i kierunków działań niewątpliwie niezbędne są również środki własne gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, które łącznie z krajowymi i regionalnymi programami operacyjnymi, kontraktami wojewódzkimi oraz innymi programami finansowymi pozwolą na realizację zamierzonych inwestycji. Do najważniejszych krajowych programów operacyjnych możemy zaliczyć między innymi Program Operacyjny Rybactwo i Morze, PO Infrastruktura i Środowisko, PO Inteligentny Rozwój, PO Polska Wschodnia, PO Polska Cyfrowa, PO Pomoc Techniczna, PO Wiedza Edukacja Rozwój, natomiast do regionalnych programów operacyjnych – Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego.

Poniższa tabela przedstawia szacunek i źródła finansowania działań wskazanych w Strategii w odniesieniu do nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020. Tabele sporządzono na podstawie założeń do oszacowania środków unijnych możliwych do wykorzystania przez podmioty działające na terenie MOF Biłgoraj w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020:

- Punktem wyjścia do oszacowania środków były projekty programów operacyjnych na lata 2014-2020 oraz zawarte w nich alokacje finansowe na poszczególne osie priorytetowe. Wykorzystano najnowsze wersje programów pochodzących ze stycznia 2014.
- Z uwagi na fakt, że dostępna wersja Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2014-2020 nie zawiera jeszcze alokacji finansowych na zaplanowane priorytety, a znana jest jedynie kwota ogólna na program (10 900 mln euro), zaistniała konieczność

dokonania orientacyjnego podziału tej kwoty na poszczególne priorytety, z zachowaniem podobnych proporcji jakie obowiązują w obecnie wdrażanym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

- Przy oszacowaniu środków możliwych do zaabsorbowania przez podmioty działające na obszarze MOF Biłgoraj wzięto pod uwagę potencjał ludnościowy (2% ludności zamieszkałej w województwie lubelskim) oraz dotychczasową zdolność absorpcyjną regionu w pozyskiwaniu środków z programów krajowych w ramach perspektywy 2007-2013.
- W przypadku Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (RPO WL) na lata 2014-2020 przyjęto, że zdolność absorpcyjna będzie odpowiadała mniej więcej potencjałowi ludnościowemu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Dlatego założono, że na projekty realizowane w ramach RPO WL możliwe jest pozyskanie środków na poziomie co najmniej 2% dostępnych alokacji w poszczególnych osiach. Przyjęcie takich założeń w dużej mierze pokrywa się z trendami obserwowanymi przy wdrażaniu obecnej edycji RPO WL.
- Przy szacowaniu środków z programów krajowych (PO Polska Wschodnia; PO Inteligentny Rozwój; PO Wiedza Edukacja Rozwój; PO Infrastruktura Środowiska; Polska Cyfrowa) przyjęto dodatkowy wskaźnik zdolności obszaru w konkurowaniu o te środki, wychodząc z założenia, że poziom ten będzie zbliżony do tego jaki jest obecnie obserwowany przy ubieganiu się o środki z programów operacyjnych perspektywy finansowej 2007-2013. W przypadku PO Polska Wschodnia wskaźnik absorpcyjny został oszacowany na poziomie 22% (w obecnej perspektywie jest to 24%), w odniesieniu do PO Inteligentny Rozwój przyjęto, że będzie to 6% (podobnie jak w przypadku PO Innowacyjna Gospodarka), w przypadku PO Polska Cyfrowa wskaźnik absorpcji oszacowano na poziomie 8%.
- Z uwagi na strategiczne znaczenie dla rozwoju MOF Biłgoraj (i dotychczasowe doświadczenie w pozyskiwaniu środków z tego programu) projektów realizowanych w ramach PO Infrastruktura i Środowiska przyjęto założenie, że minimalny poziom absorpcji środków to 7%.
- Duża część środków na rozwój społeczno-gospodarczy (10%) będzie pochodziła z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Przyjęto, że województwo lubelskie pozyska co najmniej 7% alokacji krajowych na poszczególne priorytety w tym programie.
- Z wyliczeń szacunkowych wynika, że łącznie na Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Biłgoraj może trafić około 341 mln zł w ramach wdrażania w latach 2014-2020 programów operacyjnych unijnej polityki spójności i rozwoju obszarów wiejskich. Przy czym należy pamiętać, że powyższa kwota nie obejmuje dopłat bezpośrednich dla rolników, które wchodzi w skład tzw. I filaru polityki rolnej UE, i których łączny budżet dla Polski na lata 2014-2020 wynosi 21 100 mln euro.

Tabela 16. Źródła i szacowane wielkości finansowania inwestycji wpisanych w „Strategię Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj”

Źródła i szacowana wielkość finansowania (w złotych) / obszary strategiczne	EFEKTYWNA GOSPODARKA	CZYSZE ŚRODOWISKO	AKTYWNA I ZINTEGROWANA TURYSTYKA	OTWARTE I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO	SUMA
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego 2014-2020	43 853 600,00	48 829 270,56	27 090 211,76	61 927 435,28	181 700 517,60
Oś priorytetowa 1. Badania i innowacje	4 013 364,72				
Oś priorytetowa 2. Cyfrowe lubelskie	2 675 576,48			2 675 576,48	
Oś priorytetowa 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw	15 050 117,64		5 016 705,88		
Oś priorytetowa 4. Energia przyjazna środowisku		12 708 988,16			
Oś priorytetowa 5. Efektywność energetyczna		8 695 623,52			
Oś priorytetowa 6. Gospodarka niskoemisyjna		10 702 305,92			
Oś priorytetowa 7. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów		16 722 352,96			
Oś priorytetowa 8. Dziedzictwo kulturowe i poprawa środowiska naturalnego			10 033 411,76		
Oś priorytetowa 9. Mobilność regionalna i ekologiczny transport	12 040 094,12		12 040 094,12		
Oś priorytetowa 10. Rynek pracy	7 079 341,16			7 079 341,16	
Oś priorytetowa 11. Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian	2 995 105,88			2 995 105,88	
Oś priorytetowa 12. Włączenie społeczne				14 158 682,32	
Oś priorytetowa 13. Edukacja, umiejętności i kompetencje				13 614 117,68	
Oś priorytetowa 14. Infrastruktura społeczna				21 404 611,76	
Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2021	16 887 200,00	0,00	0,00	0,00	16 887 200,00
Oś priorytetowa I. Innowacyjna Polska Wschodnia	8 536 000,00				
Oś priorytetowa II. Przedsiębiorcza Polska Wschodnia	8 351 200,00				
Oś priorytetowa III. Nowoczesna infrastruktura transportowa					
Oś priorytetowa IV. Ponadregionalna infrastruktura transportowa					
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020	24 340 800,00	0,00	0,00	0,00	24 340 800,00
Oś priorytetowa I. Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa oraz konsorcja naukowo-przemysłowe	15 408 000,00				
Oś priorytetowa II. Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach	7 056 000,00				
Oś priorytetowa III. Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw	1 876 800,00				
Oś priorytetowa IV. Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego					
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	527 540,61	0,00	0,00	2 044 275,38	2 571 815,99
Oś priorytetowa 1. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji	308 592,85			462 889,27	
Oś priorytetowa 2. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju				1 034 465,87	
Oś priorytetowa 3. Osoby młode na rynku pracy	218 947,76			145 965,18	
Oś priorytetowa 4. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa				400 955,06	
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	0,00	7 471 240,00	612 220,00	596 820,00	8 680 280,00
Oś priorytetowa I. Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej		2 139 760,00			
Oś priorytetowa II. Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu		5 331 480,00			
Oś priorytetowa III. Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej					

Oś priorytetowa IV. Zwiększenie dostępności do europejskiej sieci transportowej					
Oś priorytetowa V. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego					
Oś priorytetowa VI. Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego			612 220,00		
Oś priorytetowa VII. Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia				596 820,00	
Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020	0,00	0,00	0,00	2 702 901,89	2 702 901,89
Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybszego internetu				1 206 309,89	
Oś priorytetowa II. E-Administracja i otwarty rząd				1 316 880,00	
Oś priorytetowa III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa				179 712,00	
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	45 344 000,00	40 984 000,00	0,00	17 440 000,00	103 768 000,00
Priorytet 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich	1 744 000,00				
Priorytet 2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarstw rolnych oraz zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych	24 416 000,00				
Priorytet 3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie	19 184 000,00				
Priorytet 4. Odtwarzanie, chronienie i wzmocnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa		20 928 000,00			
Priorytet 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i rybackim		2 616 000,00			
Priorytet 6. Zwiększenie włączenia społecznego, ograniczenie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich		17 440 000,00		17 440 000,00	
Łączne środki dla poszczególnych obszarów strategicznych	130 953 140,61	97 284 510,56	27 702 431,76	84 711 432,54	340 651 515,47
%	38,44	28,56	8,13	24,87	100,00

Źródło: opracowanie własne

W pierwszej kolejności finansowane będą działania, które pozwolą na uzyskanie długofalowej konkurencyjności MOF Biłgoraj i wpłyną na trwałe pozytywne przeobrażenie społeczno-gospodarcze tego obszaru.

Organem odpowiedzialnym za prawidłowe wdrażanie Strategii będzie jednostka składająca się z pracowników jednostek samorządowych – urzędów gmin, zlokalizowanych na terenie MOF Biłgoraj, której zadaniem będzie koordynacja wszelkich działań podjętych w ramach realizacji celów zapisanych w Strategii. Ponadto organ ten odpowiedzialny będzie za: koordynację prac instytucji (przede wszystkim gminy wchodzące w skład MOF) zaangażowanych we wdrażanie strategii, monitoring będący analizą raportów z przebiegu realizacji celów, dostarczanie syntetycznych informacji o procesach i uwarunkowaniach realizacyjnych przedmiotowej strategii dla władz gmin oraz nadzór nad prawidłowością realizacji tego dokumentu.

6.2. System monitoringu i ewaluacji

Monitoring polega na gromadzeniu, opracowywaniu i przekazywaniu informacji przydatnych w zarządzaniu rozwojem miejskiego obszaru funkcjonalnego. Monitoring strategiczny stanowi podstawę ewaluacji strategii, która obejmuje ocenę długoterminowych działań władz przedmiotowego obszaru w zakresie zaspokojenia potrzeb wspólnoty lokalnej oraz budowania pozycji konkurencyjnej.

Procesy monitoringowo-ewaluacyjne obejmują działania zmierzające do poznania efektów i uwarunkowań wdrażania strategii oraz korekt zarówno samej strategii, jak i metod jej wdrażania. Są to procesy, które towarzyszą wdrażaniu strategii w całym okresie jej realizacji i służą doskonaleniu jej treści oraz skuteczności i efektywności podejmowanych w jej ramach działań.

Celem określenia procedury monitoringu i ewaluacji strategii jest określenie zasad monitorowania, ewaluacji i aktualizacji „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” oraz tworzonych na jej podstawie strategii sektorowych, tj.: planu (strategii) rozwoju przedsiębiorczości, planu (strategii) rozwoju turystyki, planu (strategii) rozwoju klastra drzewnego oraz strategię zagospodarowania terenów inwestycyjnych na obszarze MOF Biłgoraj. Na podstawie ewaluacji strategii podejmowane są decyzje dotyczące konieczności aktualizacji kierunków rozwoju wskazanych w dokumencie.

Przedmiotem monitoringu strategicznego jest strategiczny dokument ramowy określający cele i kierunki działań Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, stanowiącego spójny system 3 gmin powiatu biłgorajskiego: miasta Biłgoraj oraz gmin wiejskich Biłgoraj i Księżpól.

Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” są:

- analiza zmian społecznych, gospodarczych i środowiskowych zachodzących w MOF Biłgoraj;

- obserwacja zmian zachodzących w ramach poszczególnych obszarów strategicznych i przypisywanych im celów, które zostały wytyczone w Strategii;
- identyfikacja nowych uwarunkowań związanych z wyznaczonymi strategicznymi kierunkami rozwoju i formułowanie rekomendacji dotyczących zamierzeń w nich określonych;
- formułowanie nowych prognoz i scenariuszy rozwoju MOF Biłgoraj.

Uzyskanie mierzalnych wyników postępu osiągnięcia wyznaczonych w strategii celów jest podstawowym zadaniem każdego monitoringu strategicznego. Dla prawidłowego wykonania tego zadania koniecznym jest opracowanie szeregu wskaźników monitoringowych stanowiących podstawę oceny stopnia realizacji strategii. W związku z tym, że działania strategiczne niniejszej strategii koncentrują się w czterech obszarach strategicznych, wskaźniki, za pomocą których możliwe będzie określenie rozwoju obszaru będącego efektem wdrażania strategii, określone zostały w następujących płaszczyznach: efektywna gospodarka, czyste środowisko, aktywna i zintegrowana turystyka oraz otwarte i aktywne społeczeństwo.

Określone wskaźniki oparte zostały o dane Banku Danych Lokalnych GUS oraz przeprowadzoną ankietyzację obszaru. Wartość bazową wskaźników określono na rok 2012, natomiast osiągnięcie wartości docelowych na rok 2020 (ze względu na fakt, że założenia dokumentu obejmują lata 2014-2020, co jest zgodne z zaleceniami planistycznymi i pozwala na dostosowanie strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej).

Tabela 17. Wskaźniki monitorujące realizację celów strategicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj

OBSZARY STRATEGICZNE	NAZWA WSKAŹNIKA	WARTOŚĆ BAZOWA (2012 r.)	WARTOŚĆ DOCELOWA (2020 r.)	ŹRÓDŁO WERYFIKACJI
Efektywna GOSPODARKA	Liczba zarejestrowanych grup producenckich	1	3	Analiza obszaru
	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	4 251	4265	BDL GUS
	Liczba przedsiębiorstw zajmujących się produkcją wyrobów z drewna – sekcja C, dział 16, 31	230	235	BDL GUS
	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców (wskaźnik przedsiębiorczości)	787	790	BDL GUS
	Liczba podmiotów gospodarczych posiadających udziały kapitału zagranicznego	10	12	BDL GUS
	Liczba osób pracujących w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	33,2	34	BDL GUS
	Powierzchnia terenów inwestycyjnych uzbrojonych	99,6 ha	105 ha	Analiza obszaru
Czyste ŚRODOWISKO	Udział powierzchni lasów w ogólnej powierzchni obszaru	31,3%	32%	BDL GUS
	Liczba działających elektrowni	0	1	Analiza

	słonecznych			obszaru
	Liczba działających biogazowni	0	1	Analiza obszaru
	Udział osób korzystających z wodociągów w % ogółu ludności	90,6%	92%	BDL GUS
	Udział osób korzystających z kanalizacji w % ogółu ludności	45%	46%	BDL GUS
	Ilość odpadów zmieszanych zebranych w ciągu roku	5413 t	5400	BDL GUS
	Ilość oczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych	1057 dam ³	1080 dam ³	BDL GUS
	Liczba projektów realizowanych przy wsparciu środków zewnętrznych przyczyniających się do wzrostu efektywności energetycznej	5	7	Analiza obszaru
Aktywna i zintegrowana TURYSTYKA	Liczba zintegrowanych produktów turystycznych	0	1	Analiza obszaru
	Liczba zorganizowanych imprez kulturowych przez domy i ośrodki kultury	94	96	BDL GUS
	Liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania	5	6	BDL GUS
	Liczba turystów korzystających z noclegów	5682	5700	BDL GUS
	Liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów	426	435	BDL GUS
	Liczba gospodarstw agroturystycznych	10	12	Analiza obszaru
Otwarte i aktywne SPOŁECZEŃSTWO	Wskaźnik bezrobocia (liczba osób zarejestrowanych bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym)	6,7%	6,5	BDL GUS
	Wskaźnik liczba fundacji i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców	26	30	BDL GUS
	Liczba osób uczestniczących w imprezach kulturalnych	18534	20000	BDL GUS

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym krokiem w procesie wdrażania Strategii jest ewaluacja polegająca na ocenie i interpretacji zgromadzonych danych we wcześniejszym procesie – w procesie monitoringu. Ewaluacja dotyczy realizacji strategii oraz określenia jej wpływu na aspekty społeczno-gospodarcze obszaru.

Ewaluacja odwołuje się do wskaźników monitoringowych, prowadzona jest w konkretnych momentach wdrażania strategii, ma charakter całościowy i analityczny, pozwala oceniać postępy we wdrażaniu strategii oraz służy ulepszeniu wdrażania dokumentu, a także dostarcza niezbędnych informacji na potrzeby osiągnięcia wizji.

Podstawowym dokumentem powstającym w wyniku przeprowadzanego procesu monitoringu i ewaluacji jest raport ewaluacyjny strategii, który wskazuje stan realizacji „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj”, i który stanowi podstawę (rekomendację) do

podejmowania ewentualnych działań korygujących. Ponadto, raport jest podstawą do wszelkich prac aktualizacyjnych przedmiotowej strategii, dlatego też zalecane jest coroczne opracowywanie raportu z badania ewaluacyjnego.

Ewaluacja działań wynikających ze Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj będzie opierała się na dwóch rodzajach ocen:

- **on-going** (ocena w trakcie realizacji działań) – jest pomocna przy określaniu czy przyjęte cele i podjęte w następstwie działania zmiernają w dobrym kierunku,
- **ex-post** (ocena po realizacji działań) – jest to ocena długoterminowego wpływu strategii na grupy docelowe, jest pomocna przy określeniu czy efekty wynikłe z zastosowania strategii są trwałe.

Bardzo ważną częścią raportu ewaluacyjnego są postawione w nim pytania badawcze odpowiadające poszczególnym kryteriom ewaluacyjnym, które pozwalają na ukierunkowanie badań na najistotniejsze kwestie.

W raporcie ze względu na 2 rodzaje działań ewaluacyjnych należy wziąć pod uwagę następujące kryteria ewaluacyjne: trafność, skuteczność, efektywność (przy ewaluacji on-going) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość (przy ewaluacji ex-post).

- **Trafność** – na podstawie tego kryterium ocenia się adekwatność celów w odniesieniu do zmieniających się potrzeb (biorąc pod uwagę dynamiczność zmian, które mogą spowodować konieczność modyfikacji celów strategii), pozwala ocenić w jakim stopniu cele strategii odpowiadają potrzebom i priorytetom MOF Biłgoraj.
- **Skuteczność** – kryterium to odnosi się do wszystkich elementów Strategii, ocenia stopień realizacji zakładanych celów oraz skuteczność użytych metod. Na jego podstawie ocenia się np.: czy działania wpisane do Strategii prowadzą do osiągnięcia założonych celów.
- **Efektywność** – kryterium to pozwala określić relacje pomiędzy poniesionymi nakładami (zasoby finansowe, zasoby ludzkie, czas) a wynikami i rezultatami osiągniętymi z realizacji celów strategicznych.
- **Użyteczność** – kryterium to pozwala określić, do jakiego stopnia realizacja postawionych w Strategii celów odpowiada potrzebom lub wyzwaniom grupy docelowej oraz czy wywołuje ona korzystne zmiany społeczno-gospodarcze.
- **Trwałość** – kryterium to pozwala określić czy zaplanowane pozytywne efekty realizacji celów strategicznych będą widoczne po jej zakończeniu, jak długo będą się one utrzymywać po zakończeniu realizacji oraz jak długo będą widoczne jej skutki i kogo będą dotyczyć uzyskane efekty. Pozwala ocenić na ile zmiany wywołane realizacją strategii są faktycznie trwałe i widoczne po jej zakończeniu.

Do każdego z kryteriów ewaluacyjnych przewidzianych do zastosowania w raporcie powinny zostać przyporządkowane odpowiednie pytania badawcze. Przykładowe pytania badawcze zostały przedstawione poniżej:

Trafność:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy cele strategiczne zawarte w strategii odpowiadają zakładanym potrzebom społeczności lokalnej MOF Biłgoraj? 2. Czy realizacja postawionych w strategii celów strategicznych jest najlepszym sposobem na rozwiązanie problemów społeczno-gospodarczych z jakimi boryka się społeczność lokalna MOF Biłgoraj?
Skuteczność:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy zakładane w strategii cele strategiczne zostały osiągnięte? 2. Czy system zarządzania, wdrażania i realizacji celów strategicznych Strategii okazał się skuteczny?
Efektywność:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy zawarte w Strategii cele strategiczne zostały osiągnięte przy wykorzystaniu najniższych możliwych nakładów finansowych? 2. Czy można byłoby osiągnąć takie same lub lepsze efekty realizacji celów strategicznych przy użyciu innych metod/instrumentów?
Użyteczność:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy strategia i realizacja założonych w niej celów strategicznych spełniła oczekiwania społeczności lokalnej MOF Biłgoraj? 2. Czy realizacja założonych w strategii celów strategicznych przyczyniła się do zminimalizowania lub całkowitego rozwiązania zidentyfikowanych problemów społeczno-gospodarczych MOF Biłgoraj?
Trwałość:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Czy efekty powstałe w wyniku realizacji celów Strategii były odczuwalne po jej zakończeniu? 2. Czy efekty powstałe w wyniku realizacji celów Strategii okazały się trwałe w długim okresie czasu?

Jednostka odpowiedzialna za proces monitoringu i ewaluacji realizacji „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj” będzie organem składającym się z przedstawicieli urzędów gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Będzie ona zobowiązana między innymi do: gromadzenia, przetwarzania oraz analizy danych i informacji, ewidencji rzeczowej, finansowej i przestrzennej związanej z realizacją Strategii, opracowywanie raportów, a także do zapewnienia ogólnodostępnego charakteru informacji, danych, raportów i analiz.

7. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – Dokument Ramowy jest zgodna z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz obowiązków wynikających z Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. UE. L z 1992 r., nr 206, poz. 7, Dz. U. UE- sp. 15-2-102, ze zm.) i Dyrektywy Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. U. UE. L z 2010 r. nr 20, poz. 7, ze zm.) oraz Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, ze zm.).

W niniejszym dokumencie wskazano inwestycje, których realizacja jest planowana na obszarze MOF Biłgoraj, niektóre z nich zostały już wskazane w WPF poszczególnych gmin, pozostałe stanowią wolne wnioski inwestycyjne mieszkańców. Inwestycje te bez szczegółowych informacji na temat lokalizacji i zakresu można zaliczyć zarówno do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jak i do obszarów mogących potencjalnie znacząco lub znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000 jak i do inwestycji nie mającego znaczącego oddziaływania na środowisko i obszary Natura 2000. Każda inwestycja wpisana do Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Biłgoraj, Księżpol i Miasta Biłgoraj jak i inne inwestycje kluczowe przejdzie odrębną procedurę oceny oddziaływania na środowisko, w wyniku której podjęte zostaną decyzje o ich realizacji.

Aktualnie prowadzone są prace związane z tworzeniem dokumentacji technicznej dla projektów: *Budowa obwodnicy zachodniej miasta Biłgoraj oraz mostów na rzece Tanew w gminie Księżpol i Uspójnienie istniejącej na terenie Gminy Biłgoraj, Gminy Miasto Biłgoraj oraz Gminy Księżpol sieci tras rowerowych poprzez wyznaczenie nowych szlaków i ścieżek rowerowych łączących już istniejące*. Dokumentacja projektowa (jeśli jest wymagana) powstanie również dla projektów wpisanych do WPF. W związku z powyższym podanie szczegółowych informacji na temat lokalizacji poszczególnych elementów inwestycji jest nie możliwe na tym etapie prac.

Niezbędne zadania inwestycyjne wskazane do realizacji przez mieszkańców MOF Biłgoraj stanowią wolne wnioski dotyczące realizacji inwestycji mile widzianych przez społeczność lokalną na badanym obszarze. Niniejsze przedsięwzięcia nie zostały wpisane w żadne plany inwestycyjne gmin, nie stworzono również ogólnego ich zakresu, w związku z tym ich realizacja jest niepewna. W momencie zmaterializowania inwestycja poddana będzie indywidualnej procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

Planowane w Strategii inwestycje będą lokalizowane zgodnie z obowiązującym planowaniem przestrzennym, które stanowi podstawowe narzędzie ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska naturalnego. Kierując się zasadą, że każda decyzja podejmowana w ramach gospodarki przestrzennej ma swoje reperkusje przyrodnicze, inwestycje realizowane w ramach niniejszego

dokumentu będą zgodne z założeniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. ochrony środowiska, zastosowaniu rozwiązań zapobiegających i ograniczających oddziaływanie na środowisko oraz rzetelnym przeprowadzeniu procedur oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko **nie pogarszają** stanu elementów środowiska, tym stanu ochrony przedmiotów obszarów Natura 2000: Puszcza Solska, Lasy Janowskie, Dolina Dolnej Tanwi, Uroczyska Puszczy Solskiej i Uroczyska Lasów Janowskich oraz celów ochrony i zakazów obowiązujących w Szczebrzeszyńskim Parku Krajobrazowym i rezerwacie przyrody Obary. A każde nie będą negatywnie znacząco wpływać na bezpieczeństwo ekologiczne Głównych Składników Wód Podziemnych nr 428 Dolina Kopalna Biłgoraj – Lubaczów i 407 Niecka Lubelska Chełm-Zamość oraz na możliwość osiągnięcia celów środowiskowych wynikających z przepisów Dyrektywy Europejskiego i Rady 2000/60/we z dnia 23 października 2000r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, ustawy z dnia 18 lipca 2001r. prawo wodne i Planu gospodarowania wodami dorzecza Wisły w odniesieniu do Jednolitej Części Wód Podziemnych (PLGW2200127) oraz Jednolitej Części Wód Powierzchniowych rzek: Tanew od Muchy do Łady, Dopływ spod Dąbrowicy, Łada do Osy, Czarna Łada do Braszczki, Łada od Osy do ujścia z Czarna Ładą od Braszczki, Złota Nitka, Szpisznica, Bukowa do Rakowej oraz funkcji ekologicznych dolin rzek: Tanew, Złota Nitka, Czarna Łada, Biała Łada wraz z dopływami.

Studium Gminy Biłgoraj wraz z uchwalonymi i projektowaną zmianą

OZNACZENIA

1. STREFY FUNKCJONALNE (granice orientacyjne)

- U** strefa urbanizacji (I i II etap)
- W** strefa o dominującej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej
- R** strefa o dominującej funkcji rolniczej (rolnictwo intensywne)
- pozostałe tereny - strefa ekologiczna

2. TERENY ZAINWESTOWANE (koncentracja funkcji)

- tereny potencjalnych funkcji miejskich (I etap / II etap)
- wsie podmiejskie - urbanizowane
- wsie o dominującej funkcji rekreacyjnej
- wsie o dominującej funkcji rolniczej
- wydzielone funkcje turystyczne
- ośrodek centrum - centrum miasta Biłgoraja
- ośrodki usługowe podmiejskie
- ośrodki wspomagające - rekreacyjne i inne
- koncentracja usług podmiejskich

3. INNE OZNACZENIA

- kolej, przystanki
- drogi krajowe
- drogi lokalne (regionalne, gminne)
- trasy turystyczne (rowerowe, piesze, dojazdy itp.)
- wody powierzchniowe (rzeki, rowy, zalewy)
- rezerwat przyrody
- Szczepieszyski Park Krajozrazowy
- użytki ekologiczne
- stanowiska archeologiczne
- złoża surowców naturalnych
- linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia
- linie elektroenergetyczne średniego napięcia
- stacje transformatorowe
- linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia - projektowane
- gazociąg wysokiego ciśnienia
- granice gminy

Zmiany wprowadzone uchwałą Nr XXIX/195/06
Rady Gminy w Biłgoraju z dnia 6 września 2006r.

Zmiany wprowadzone uchwałą Nr XXIX/96/12
Rady Gminy w Biłgoraju z dnia 27 stycznia 2012r.

OZNACZENIA

- granica opracowania
- MN** tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
- MN,U** tereny zabudowy mieszkaniowej i usług
- UT,MN** tereny usług turystycznych i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
- P,U** tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów oraz usług
- RM** tereny zabudowy zagrodowej w gospodarstwach rolnych, hodowlanych i ogrodniczych
- U** tereny zabudowy usługowej
- US** tereny sportu i rekreacji
- ZC** cmentarz
- W** tereny infrastruktury technicznej - wodociągowej
- R** tereny rolnicze - bez prawa zabudowy
- Natura 2000 obszar specjalnej ochrony ptaków Puszcza Solińska
- KS** tereny obsługi komunikacji
- drogi klasy zbiorczej
- drogi klasy lokalnej
- drogi klasy dojazdowej

Projekt zmiany studium zainicjowany uchwałą nr XXIX/132/12
Rady Gminy w Biłgoraju z dnia 30 kwietnia 2012 r.
- opracowanie aktualnie procedowane

Zmiany wprowadzone uchwałą Nr
Rady Gminy w Biłgoraju z dnia

OZNACZENIA

- granica opracowania
- usj** tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
- MN,usj** tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i rekreacyjno-wypoczynkowej
- usj,U** tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej
- MN,usj,U** tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, rekreacyjno-wypoczynkowej i usługowej
- U** tereny zabudowy usługowej
- usj** tereny usług rekreacyjnych
- P,U** tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów oraz usług
- PO** złoża surowców naturalnych
- obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią o przedporoboczeniach Q₁₀₀

Studium Miasta Biłgoraj

1. PRZEZNACZENIE TERENÓW:

	CENTRUM MIASTA I JEJEGO ANEKSY
	USŁUGI POZACENTRALNE WIEKSZE
	USŁUGI W ZIELENI - WIEKSZE
	BIZNES - PRZEMYSŁ, SKŁADY ITP. - WYMAGAJĄCE IZOLACJI
	BIZNES - PRZEMYSŁ, SKŁADY ITP. - Z MOŻLIWOŚCIĄ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ
	OBIEKTY INFRASTRUKTURY - WIEKSZE (UCIECIA WODY - W OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW - K. SKŁADOWISKA ODPADÓW ITP. - O URZĄDZENIA ELEKTROENERGETYCZNE - E. URZĄDZENIA Ciepłotne - C. URZĄDZENIA GAZOWNICZE - G)
	ZABUDOWA MIESZKANIOWA MIESZANA (MW, MN I INNE)
	ZABUDOWA MIESZKANIOWA MIESZANA Z PRZEWAGĄ WIELORODZINNEJ
	ZABUDOWA MIESZKANIOWA MIESZANA Z PRZEWAGĄ JEDNORODZINNEJ
	ZABUDOWA MIESZKANIOWA O BARDZO NISKIEJ INTENSYWNOŚCI
	ZABUDOWA PENSJONATOWA
	TERENY REZERW PERSPEKTYWICZNYCH (DO OKREŚLENIA FUNKCJI W PRZYSZŁOŚCI)
	ZIELEŃ PARKOWA
	ZIELEŃ DOLIN RZECZNYCH
	ZIELEŃ IZOLACYJNA, W TYM PASY INFRASTRUKTURY, REZERWY POD DRÓGI WYSZSZYCH KLAS ITP.
	LASY I DOLESIENIA
	CEMENTARZE
	OGRÓDKI DZIAŁKOWE
	TERENY OGRÓDNICZO - ROLNE
	WODY OTWARTE - ZBIORNIKI

2. ELEMENTY LINIOWE

	RZĘKI, CIEKI
	SZLAK KOLEJOWY (I DWORZEC)
	ULICE GŁÓWNE
	ULICE ZBIORCZE
	ULICE LOKALNE - WAŻNIEJSZE
	ULICE O NIEODZNACZONEJ OSI PRZEBIEGU
	ULICE WIAŻĄCE CENTRUM - O FUNKCJI ALEI
	ALJEJE PARKOWE, BULWARY
	GŁÓWNE CIĄGI ROWEROWE I PIESZE

3. OBIEKTY I STREFY CHRONIONE

	SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA - KIERUNKI POWIĄZAŃ
	STREFA EKSPOZYCJI KRAJOBRAZOWEJ
	OTWARCIA WIDOKOWE
	OBIEKTY O SZCZEGÓLNYM ZNACZENIU DLA TOŻSAMOŚCI MIASTA
	GRANICE PRZYRODNICZEGO SYSTEMU MIASTA
	GRANICA WÓD POWODZIOWYCH - ZAKAZ ZABUDOWY

4. INNE OZNACZENIA

	GRANICE ADMINISTRACYJNE MIASTA
	OBSZARY DO OBJĘCIA PLANAMI MIEJSCOWYMI
	USŁUGI TURYSTYCZNE
	GRANICE TERENÓW OBJĘTYCH ZWIĄZĄ
	TERENY O GRANICACH ORIENTACYJNYCH

	ZABUDOWA MIESZKANIOWA MIESZANA WIELORODZINNA
	ZABUDOWA MIESZKANIOWA JEDNORODZINNA
	UTRZYMANIE ISTNIEJĄCEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ
	MIASTECZKO (WŁĄCZYŃSKA PLAC) MKNW; RYNEK POLSKI MKNW; MIASTECZKO SITARSKIE MKNW; RYNEK ŻYDOWSKI
	PARK CENTRALNY
	ZIELEŃ PARKOWA, ŁĄKI, OGRODY PRZYDOMOWE
	SPORT, TERENY OTWARTE
	CEMENTARZ
	ZIELEŃ IZOLACYJNA
	ZIELEŃ DOLIN RZECZNYCH
	ZIELEŃ DOLIN RZECZNYCH (W PERSPEKTYWIE SPORT)
	ZIELEŃ DOLIN RZECZNYCH (W PERSPEKTYWIE USŁUG)
	ZIELEŃ DOLIN RZECZNYCH (W PERSPEKTYWIE ULICA LOKALNA)
	ZIELEŃ DOLIN RZECZNYCH (W PERSPEKTYWIE PARKINGI)
	ZIELEŃ DOLIN RZECZNYCH (W PERSPEKTYWIE ZIELEŃ PARKOWA)
	OGRÓDKI DZIAŁKOWE (W PERSPEKTYWIE - SPORT)
	WODY OTWARTE ISTNIEJĄCE/PROJEKTOWANE
	SZLAK KOLEJOWY
	PARKINGI NAZIEMNE, WYDZIELONE
	REJONY KUMULACJI RUCHU KOMUNIKACJI SAMOCHODOWEJ SŁUŻĄCE OBNIŻENIU JEJEGO NATĘŻENIA NA OBSZARZE PARKU CENTRALNEGO (GARAZE, PARKINGI)
	ULICA GŁÓWNA
	ULICA ZBIORCZA
	ULICA LOKALNA
	GŁÓWNY BULWAR PARKU
	WAŻNIEJSZE CIĄGI PIESZE I ROWEROWE
	UCIECIA WODY (STUDNIE)
	ISTNIEJĄCE NAPONOWE LINIE ELEKTROENERGETYCZNE WYSOKIEGO NAPIĘCIA WN10kV (STREFA OCHRONNA 30m)
	ISTNIEJĄCE NAPONOWE LINIE ELEKTROENERGETYCZNE ŚREDNIEGO NAPIĘCIA ŚN10kV (STREFA OCHRONNA 10m)
	ISTNIEJĄCE NAPONOWE LINIE ELEKTROENERGETYCZNE ŚREDNIEGO NAPIĘCIA ŚN15kV (STREFA OCHRONNA 15m)

„DOLINA BIAŁEJ ŁADY - PARK CENTRALNY”

	SEKTOR PÓŁNOČNY
	SEKTOR CENTRALNY - SPORTOWY
	SEKTOR CENTRALNY PARKOWO - REKREACYJNY
	SEKTOR PÓŁDNIOWY
	WODY POWIERZCHNIOWE
	TERENY STAŁE I OKRESOWO PODMOKŁE
	OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZYSTWO POWODZI WYZNACZONE ZASIEGEM WIELKIEJ WODY O PRAWDOPODOBIEŃSTWIE 1% (wg Studium obszarów zagrożenia powodziowego rzeki Biała Łada, RZGW, Kraków 2008r.)
	OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZYSTWO POWODZI WYZNACZONE ZASIEGEM WIELKIEJ WODY O PRAWDOPODOBIEŃSTWIE 0,5% (wg Studium obszarów zagrożenia powodziowego rzeki Biała Łada, RZGW, Kraków 2008r.)
	PRZYRODNICZY SYSTEM MIASTA I GMINY BIŁGORAJ (skorygowany w 2005r.)
	OBIEKTY OBJĘTE ŚCISŁĄ OCHRONĄ KONSERWATORSKĄ:
	POZOSTAŁOŚCI PARKU DWORSKIEGO ROŻNÓWKA, zał. w 180r. (nr rej. ZA/286)
	ZESPÓŁ MŁYŃSKI: MŁYN WODNY (NIE ISTNIEJE), SPICHLERZ, JAZ, MOST NA RZECZE BIAŁA ŁADA Z NAJBLIŻSZYM OTOCZENIEM ZESPÓŁU (NR REJ. ZA/144)
	CEMENTARZ ZAMKNIĘTY (STARY) wraz z dozwolaniem, kamieniami nagrobkami, murowaną bramą wjazdową, resztkami ogrodzenia w granicach szesnastych oraz najbliższym otoczeniem cementarza (nr rej. ZA/144)
	STREFY ŚCISŁEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ
	STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE (OBSZAR LAPIDARIUM)
	USŁUGI, USŁUGI CENTRALNE
	USŁUGI PUBLICZNE, W TYM OBIEKTY EKSPONOWANE, POWIĄZANE Z PARKIEM (USŁUGI HANDLU I INNE)
	OBIEKTY USŁUGOWE
	ZABUDOWA USŁUGOWA
	STREFA USŁUG W ZABUDOWIE MIESZKANIOWEJ JEDNORODZINNEJ
	REJON LOKALIZACJI SALI WYDOWISKOWO - REKREACYJNEJ
	REJONY LOKALIZACJI POJEDYŃCZYCH OBIEKTÓW KULTUROWYCH I REKREACYJNYCH MIASTECZKA NA SZLAKU KULTUR: I - PALAC, II - KOSCIÓŁ, III - CERKIEW, IV - SYNAGOGA, V - MŁYN (ODTWORZONE ZABYTKOWEGO BUDYNKU MŁYNA W HISTORYCZNYM MIEJSCU JEJEGO ISTNENIA)
	AKCENTY FUNKCYJNALNO - PRZESTRZENNE: 1. WATRAK, 2. KARCZMA
	USŁUGI SPORTU

Zmiana Studium Gminy Książpol

OZNACZENIA

granica opracowania i gminy

I. JEDNOSTKI FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNE

granice stref funkcjonalno - przestrzennych

numery stref funkcjonalno - przestrzennych

Strefa 1 - Między Rogule

Strefa 2 - Mniszka polna - lasa Kysiońska - Borok

Strefa 3 - Wierżanie

Strefa 4 - Głazy

Strefa 5 - Cieciszyn Markowice

Strefa 6 - Końce Stare

Strefa 7 - Las Książpol

Strefa 8 - Enklawa Lipowice

Strefa 9 - Tarna Nadziewowy Tarni - Markowice - Zanie

Strefa 10 - Dolina Tarni

Strefa 11 - Strefa przybrzożowa Doliny Tarni

Strefa 12 - Książpol

Strefa 13 - Wierżanie

Strefa 14 - Zbocze płaskowyżu Tarnopodolskiego - strefa Książpol

Strefa 15 - Dolina Środkowej Złotej Naki

Strefa 16 - Zespół wsi Przymarki - Rakówka - Bałajki

Strefa 17 - Zbocze Płaskowyżu Tarnopodolskiego - strefa Karchowa

Strefa 18 - Zespół wsi Pławy - Korchów

Strefa 19 - Dolina Górnej Złotej Naki

II. OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

lasy

obszary wskazane do zalesień

torfowiska łądźskie, których ewentualne zalesienie wymaga uśrednionej szczegółowej oceny aktualnych wartości przyrodniczych i warunków wodnych, z możliwością zmiany ze strony ekologicznej

projektowane szlaki ekologiczne

projektowany rezerwat przyrody

pas ochronny wzdłuż cieków wodnych

laki, porwiska

III. GŁÓWNE WARTOŚCI KULTUROWE KRAJOBRAZU

obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków

obszary i obiekty wpisane do ewidencji zabytków

strefy obserwacji archeologicznych

podwójnie zespoły parkowe

IV. TERENY ZAINWESTOWANIA ISTNIEJĄCEGO I PROJEKTOWANEGO

ośrodki gminny

ośrodki wiejskie

tereny zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej oraz niemieszkalnych usług

tereny usług

tereny przemysł

usługi oświaty

usługi sportu

zespoły sakralne

cmentarze

ośrodki produkcji rolnej

stacje paliw

V. TERENY REKREACJI

ośrodki rekreacyjne

bazy turystyczne

szlaki turystyczne, szlaki spacerowe i rowerowe

wsie preferowane do funkcji agroturystycznej

zespoły budownictwa letniskowego

parki widokowe

VI. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

drogi wojewódzkie

OZNACZENIA - I ZMIANA

tereny planowanego zainwestowania o funkcji wprowadzającej i zmianą studium

tereny zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami niemieszkalnymi

tereny zabudowy usługowej

tereny przedsiębiorczości gospodarczej

tereny usług sportu i rekreacji

tereny wskazane do zalesień

udokumentowane złoża surowców naturalnych 9407 GZ Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 14167 GZ Markowice

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Markowice

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

udokumentowane złoża surowców naturalnych 2321 IB Zanie - Książpol

	łąki, pastwiska		drogi powiatowe		Obszar Natura 2000 /PLD060008/ Paszecz Solska
	rzeki		drogi gminne		Obszar Natura 2000 /PLH060097/ Dolina Dolnej Tarni
	stawy		ujęcie wód podziemnych dla wodociągu grupowego		Obszar szczególnego zagrożenia powodzią - woda 200 letnia
	bagno		zbiorniki oczyszczalnie ścieków: istniejące / projektowane		
	powierzchnie formy przyrody niesyzywionj		tereny usuwania odpadów komunalnych: istniejące / projektowane		
	potencjalne tereny zalawowe		udokumentowane obszary złóż surowców naturalnych - tereny powierzchniowej eksploatacji		
	strefy ochrony widokowej		projektowany gazociąg wysokopiętny		
	granice zlewni chronionej		odwierty gazowe planowane do zagospodarowania		
	pomniki przyrody - pojedyncze drzewa		projektowane stacje redukcyjno - pomiarowe gazu		
	granica strefy „C” projektowanego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Kotłosze - Paszecz Solska”		linie wysokiego napięcia - istniejące / projektowane		
	granica projektowanego Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Tarni				
	projektowany zespół przyrodniczo - krajobrazowy	VII OZNACZENIA INNE			
	potencjalna strefa „C” ochrony urodzajowej		obszary wskazane do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w skali 1 : 1000		
			strefy polityki rozwoju		

8. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO – PODSUMOWANIE

Prognoza oddziaływania na środowisko wykonana została zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199 poz. 1227 ze zm.), w myśl której przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty polityk, strategii, planów lub programów w określonych obszarach, wyznaczających ramy dla późniejszych realizacji przedsięwzięć, mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie (Oddział terenowy w Zamościu) w dniu 30 maja 2014 r. przedstawił zakres prognozy oddziaływania na środowisko. Następnie projekt Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj- Dokument Ramowy i Prognozą został wysłany do zaopiniowania do RDOŚ w Lublinie (Oddział terenowy w Zamościu) oraz Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie. Jednocześnie rozpoczęły się konsultacje społeczne poprzez podanie do publicznej wiadomości informacji o przystąpieniu do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz o wszczęciu postępowania z udziałem społeczeństwa dla projektu dokumentu pn. „Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – Dokument ramowy” oraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie pismem z dnia 7 października 2014 r. (znak: WSTIII.410.85.2014.LD) zaopiniował przedstawione dokumenty wnosząc uwagi dotyczące przedsięwzięć, których ramy realizacji ustalono w Strategii. W opinii stwierdzono, że ze względu na brak szczegółowych informacji na temat inwestycji kluczowych przedstawionych w opiniowanym dokumencie, trudno jest oszacować skalę ich oddziaływania na środowisko i ocenić ewentualne skutki na środowisko w wyniku jej realizacji. Szczegółowa ocena oddziaływania inwestycji na środowisko możliwa będzie dopiero po opracowaniu szczegółowej dokumentacji projektowej. W piśmie podkreślono, że przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko muszą być realizowane przy poszanowaniu obowiązujących przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska, zastosowaniu rozwiązań zapobiegających i ograniczających oddziaływania na środowisko oraz rzetelnym przeprowadzeniu procedur oceny oddziaływania na środowisko oraz wykorzystaniu dostępnej wiedzy na temat zasobów przyrodniczych w tym obszarów Natura 2000. Ponadto, dokument Strategii uzupełniono o zapisy dotyczące możliwości rozwoju przemysłowej infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii (energię słoneczną i wiatrową) **jedynie** poza obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody i w zakresie niekolidującym z wymogami ochrony zasobów przyrody i funkcji ekologicznej oraz innych elementów środowiska. Zgodnie z opinią po uwzględnieniu uwag ustalenia Strategii nie pogorszą stanu elementów środowiska, w tym obszarów Natura 2000.

W dniu 23.09.2014 Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie pismem zaopiniował projekt Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – Dokument Ramowy wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

W trakcie realizacji procesu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, które rozpoczęły się 17.09.2014r. nie zgłoszono ze strony społeczeństwa uwag i wniosków do opracowywanego dokumentu.

Realizując działania określone dla poszczególnych celów strategicznych należy wziąć pod uwagę niżej wymienione kwestie formalno-prawne:

Z uwagi, iż obszary chronione i obszary Natura 2000 zajmują większą część Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj, mogą potencjalnie stać się obszarami realizacji celów, kierunków działań lub przedsięwzięć zapisanych Strategii, a w szczególności działań, polegających na rozbudowie infrastruktury technicznej. Niektóre z nich będą skutkować realizacją przedsięwzięć, które wpisują się w definicje inwestycji celu publicznego, takie jak: budowa i utrzymywanie dróg publicznych oraz wydzielanie gruntów pod te drogi, budowa i utrzymanie linii kolejowych oraz wydzielanie gruntów pod te linie, czy też budowa i utrzymywanie urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji energii. Będą to także liniowe inwestycje celu publicznego, których realizacja na obszarach chronionych jest, szczególnie uprzywilejowana.

Wdrażanie ww. działań Strategii będzie się wiązać z realizacją przedsięwzięć, które zalicza się do grupy przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i które, ze względu na rodzaj i charakterystykę bądź usytuowanie, mogą wymagać przeprowadzenia takiej oceny oraz sporządzenia raportu. W przypadku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o możliwości i warunkach ich realizacji, będą decydować wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, a sposoby minimalizacji szkodliwego wpływu na środowisko zostaną zaproponowane w raportach oraz ujęte w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia.

Inwestycje realizowane na obszarach chronionych mogą generować negatywne oddziaływania na ekosystemy, gatunki roślin lub zwierząt bądź krajobraz, polegające na niszczeniu siedlisk przyrodniczych, fragmentacji ekosystemów i korytarzy ekologicznych, tworzeniu barier utrudniających migrację zwierząt, zmianie warunków abiotycznych siedlisk itp., dlatego podstawową zasadą jaką należy się kierować wdrażając zapisy strategii powinno być wyprzedzające unikanie konfliktów ze środowiskiem w całości oraz z jego poszczególnymi komponentami na etapie planowania szczegółowej lokalizacji przedsięwzięć. Wymogiem obligatoryjnym jest zgodność z planami ochrony, obowiązującymi na terenie rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz planami zadań ochronnych na obszarach Natura 2000. Na obszarach chronionych, które nie posiadają planów ochrony planowanie powinno być poprzedzone rzetelnym rozpoznaniem uwarunkowań środowiskowych, prowadzącym do identyfikacji istotnych problemów i obszarów konfliktowych, a decyzja o lokalizacji powinna wynikać z wielokryterialnej oceny wariantów przedsięwzięcia. Jeśli uniknięcie konfliktów nie jest

możliwe, realizacja projektów powinna być uwarunkowana zastosowaniem środków łagodzących negatywne oddziaływania bądź wykonaniem kompensacji środowiskowej.

Obszary chronione MOF Biłgoraj, to przeważnie także obszary atrakcyjne turystycznie i z tego względu podlegające stałej presji, zarówno ze strony potencjalnych inwestorów infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, jak i turystów. Dlatego należy mieć świadomość, iż przewidziane w Strategii działania nastawione na tworzenie nowych oraz rozwój i zagospodarowanie już istniejących szlaków turystycznych oraz promowanie i upowszechnianie turystyki mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla obszarów chronionych, w szczególności dla tych, które już w chwili obecnej odczuwają negatywne skutki nadmiernego obciążenia ruchem turystycznym.

Działania nastawione na promocję turystyki będą wpływać, w sposób pośredni, na wzrost zainwestowania na obszarach chronionych lub w ich bezpośrednim otoczeniu oraz na wzrost natężenia ruchu turystycznego, co w przypadku braku zrównoważonego użytkowania tych obszarów, może skutkować pogorszeniem stanu i funkcjonowania ekosystemów i gatunków oraz degradacją walorów krajobrazowych. Niedostateczny poziom egzekucji formalno-prawnych ograniczeń w sposobach gospodarowania na obszarach chronionych oraz w ich sąsiedztwie, a jednocześnie brak dostatecznie rozwiniętych narzędzi systemu kontroli i monitorowania wpływu aktywności turystycznej na środowisko przyrodnicze, a zwłaszcza na stan i funkcjonowanie ekosystemów i gatunków, stwarzają istotne zagrożenia dla walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów chronionych oraz ograniczają skuteczność realizacji ochrony przyrody. Działania podejmowane na obszarach chronionych, nie służące celom ochrony tych obszarów, powodują negatywny wpływ na środowisko, nawet jeśli ich zakres mieści się w granicach dozwolonych prawem. Dlatego konieczne jest zapewnienie harmonizacji planów rozwoju turystyki z niezbędnymi, z przyrodniczego punktu widzenia, ograniczeniami, w szczególności wynikającymi z planów ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych czy też planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000. Rozwój turystyki powinien odbywać się z uwzględnieniem uwarunkowań, wynikających z potrzeb ochrony siedlisk i gatunków, ochrony krajobrazu oraz zachowania w niezmienionym stanie obszarów i obiektów najcenniejszych przyrodniczo, w tym chłonności środowiska i optymalizacji wielkości ruchu turystycznego. Świadomość potrzeby zrównoważonego rozwoju turystyki powinna być kluczowym założeniem i jako takie, wyznaczać podstawowy wymiar skali podejmowanych działań. Należy mieć na uwadze podrzędność funkcji turystycznych wobec funkcji ekologicznych na obszarach podlegających ochronie prawnej. Aby zmniejszyć obciążenie najcenniejszych obszarów chronionych, konieczne jest tworzenie konkurencyjnych produktów turystycznych na terenach o mniejszej wartości przyrodniczej i mniej uczęszczanych.

Także działania służące poprawie jakości środowiska, pozytywnie wpłyną na stan siedlisk i gatunków także na obszarach chronionych. W ramach obszaru strategicznego Czyste Środowisko przewiduje się m.in. wspólne działania na rzecz poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Wody płynące i stojące stanowią podstawowy element środowiska przyrodniczego wielu obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 Włodawskiego Obszaru Funkcjonalnego, a związane z nimi gatunki i siedliska stanowią nierzadko przedmiot ochrony tych

obszarów. Stan siedlisk i kondycja populacji roślin i zwierząt wodnych i od wód zależnych, w dużej mierze uwarunkowane są jakością wody. W przypadku niektórych gatunków wodnych, odznaczających się wąską skalą tolerancji ekologicznej, wysoka jakość wód warunkuje ich istnienie. Dlatego poprawa jakości wód będzie przekładać się na większą skuteczność ochrony przyrody. Także współpraca w zakresie gospodarki odpadami będzie pośrednio przyczyniać się do poprawy stanu środowiska, poprzez zmniejszenie ilości odpadów trafiających do środowiska przyrodniczego, w formie nielegalnych składowisk odpadów, stanowiących problem także na obszarach chronionych.

9. ZAŁĄCZNIKI

9.1. Sprawozdanie z przebiegu konsultacji społecznych projektu „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy”

Przeprowadzenie konsultacji społecznych tworzonego dokumentu strategicznego jest koniecznym obowiązkiem realizowanym przez autorów strategii.

Konsultacje społeczne gwarantują szeroki udział społeczeństwa w procesie prac nad opracowywanym dokumentem, stwarzają możliwość przedstawienia uwag, opinii i propozycji zapisów do dokumentu przez partnerów społecznych i gospodarczych, a także przez wszystkich zainteresowanych obywateli. Takie podejście niewątpliwie wpłynie na budowanie pozytywnego wizerunku administracji publicznej i transparentności podejmowanych przez nią działań oraz wpłynie na rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Niniejsze sprawozdanie z przebiegu konsultacji społecznych projektu „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” ma na celu udokumentowanie całego procesu konsultacji wraz z wymienionymi możliwościami wyrażania opinii dotyczących opracowywanego dokumentu, a także przedstawieniem wszystkich zgłoszonych sugestii i opinii wraz ze sposobem ich rozstrzygnięcia.

PRZEBIEG KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Proces konsultacji społecznych projektu dokumentu „Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” zgodnie z zarządzeniem Burmistrza Miasta Biłgoraj, Wójta Gminy Biłgoraj, oraz Wójta Gminy Księżpol rozpoczęty został 31.01.2014r., natomiast ich koniec został ustalony na 14.02.2014 r. Obejmował on teren trzech gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – miasta Biłgoraj, gminy wiejskiej Biłgoraj oraz gminy wiejskiej Księżpol.

Opracowanie części diagnostycznej i wdrożeniowej Strategii wymagało przeprowadzenia szczegółowej ankietyzacji obszaru MOF Biłgoraj. Formularze ankietowe dotyczące danych statystycznych przesłano do urzędów gmin poszczególnych samorządów obszaru funkcjonalnego.

Proces konsultacji społecznych obejmował również dwa spotkania informacyjno-konsultacyjne zorganizowane w dniu 31.01.2014 r.:

- w Urzędzie Gminy Biłgoraj w mieście Biłgoraj;
- w Urzędzie Gminy Księżpol.

Na spotkania zostały zaproszone wszystkie osoby zainteresowane procesem tworzenia dokumentu oraz przyszłym kierunkiem rozwoju MOF Biłgoraj. Powyższe spotkania cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców. Do Urzędu Gminy Biłgoraj zlokalizowanego w mieście Biłgoraj przybyli mieszkańcy, pracownicy UG, radni i przedsiębiorcy z terenu gminy i miasta Biłgoraj. Natomiast na spotkanie w Księżpolu przybyły osoby mieszkające, pracujące lub prowadzące działalność na terenie tej gminy. Na spotkaniu respondenci wypełnili ankietę dotyczącą kierunków działań w ramach obszarów strategicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj.

Wszystkie materiały oraz informacje dotyczące konsultacji społecznych zamieszczone zostały na stronie internetowej dotyczącej projektu pn. *Upowszechnienie podejścia funkcjonalnego w planowaniu przestrzennym poprzez określenie granic i kierunków rozwoju obszaru funkcjonalnego Miasta Biłgoraj* współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 - 2013 oraz ze środków budżetu państwa przyznanych w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych” ogłoszonego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju – www.mofbilgoraj.pl w zakładce „Konsultacje społeczne”.

Poniżej zamieszczono dokumenty dotyczące konsultacji społecznych:

1. Ankieta dotycząca kierunków działań w ramach obszarów strategicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj;
2. Formularz zgłaszania uwag.

Ankieta dotycząca kierunków działań w ramach obszarów strategicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj

**GINA
KSIĘZPOL**

Lider projektu:
Gmina Biłgoraj
ul. Kościuszki 88
23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 688 28 30
www.gminabilgoraj.pl

Partnerzy:
Gmina Księżpol Gmina Miasto Biłgoraj
ul. Biłgorajska 12 Plac Wolności 16
23 - 415 Księżpol 23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 687 74 19 tel.: (84) 686 96 00
www.ksiezpol.pl www.bilgoraj.pl

Ankieta

Prosimy o wskazanie propozycji kierunków działań w ramach obszarów strategicznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Wskazane przez Państwa kierunki działań powinny wynikać z potrzeb i potencjału badanego obszaru.

EFEKTYWNA GOSPODARKA

Np.: - utworzenie nowych uzbrojonych terenów inwestycyjnych;

- poprawa infrastruktury drogowej wpływającej na rozwój przedsiębiorczości;
- tworzenie podmiotów klastrowych wpływających na przepływ informacji i wiedzy w gospodarce oraz tworzenie nowych powiązań;
- wprowadzanie nowoczesnych linii technologicznych (energooszczędnych, innowacyjnych) w sektorze przemysłu;

CZYSTE ŚRODOWISKO

Np.: - budowa kanalizacji i wodociągów oraz oczyszczalni ścieków.

- termomodernizacja budynków, instalacje solarne na budynkach,
- budowa farm fotowoltaicznych, biogazownie, itp.
- renaturalizacja zbiorników wodnych, itp.

AKTYWNA I ZINTEGROWANA TURYSTYKA

Np.: - inwestycje w infrastrukturę noclegowo-gastronomiczną

- inwestycje w zakresie małej infrastruktury turystycznej: wiaty, ...
- tworzenie wirtualnych muzeów, digitalizacja zasobów placówek kultury i ich udostępnienie multimedialne,
- renowacja i zabezpieczenie zabytków,
- rewitalizacja centrów miejscowości.

OTWARTE I AKTYWNE SPOLECZENSTWO

Np.:

- poprawa jakości infrastruktury ochrony zdrowia i oświaty, w tym dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności dla osób starszych i niepełnosprawnych,
- organizowanie dla uczniów dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, pozaszkolnych,
- promowanie i upowszechnianie aktywnych form spędzania wolnego czasu,
- wspieranie inicjatyw mających na celu upowszechnianie kultury i sportu oraz działań w zakresie edukacji prozdrowotnej.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Formularz zgłaszania uwag

**GMINA
KSIĘŻPOL**

Gmina Biłgoraj
ul. Kościuszki 88
23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 688 28 30
www.gminabilgoraj.pl

Gmina Księżpol
ul. Biłgorajska 12
23 - 415 Księżpol
tel.: (84) 687 74 19
www.ksiezpol.pl

Gmina Miasto Biłgoraj
Plac Wolności 16
23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 686 96 00
www.bilgoraj.pl

FORMULARZ ZGŁASZANIA UWAG

do projektu dokumentu „Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
Miasta Biłgoraj – dokument ramowy”

Uwagi w ramach konsultacji społecznych będą przyjmowane wyłącznie na niniejszym formularzu. **Warunkiem rozpatrzenia uwagi jest wypełnienie punktu 1.**

Wypełniony i podpisany formularz należy:

- przesłać na adres: Urząd Gminy Biłgoraj, ul. Kościuszki 88, 23 – 400 Biłgoraj lub
- dostarczyć do sekretariatu Urzędu Gminy Biłgoraj, pokój nr 33 lub
- przekazać bezpośrednio podczas spotkania w sprawie konsultacji społecznych dokumentu, które odbędzie się **31.01.2014r.** o godz. **9.00** w sali konferencyjnej w Urzędzie Gminy Biłgoraj lub o godz. **12.30** w Urzędzie Gminy Księżpol lub
- przesłać e-mailem na adres mofbilgoraj@interia.eu. W tytule maila prosimy wpisać **"Konsultacje Społeczne - Projekt Strategii"**

1. Informacja o zgłaszającym

IMIĘ I NAZWISKO	
INSTYTUCJA (JEŚLI DOTYCZY)	
ADRES DO KORESPONDENCJI	
E-MAIL	

Proszę o zaznaczenie gminy, na terenie której Państwo mieszkacie / prowadzicie działalność:

- Biłgoraj
 Miasto Biłgoraj
 Księżpol

Proszę o zaznaczenie podmiotu, który Państwo reprezentujecie:

- jednostka samorządu terytorialnego,
 osoba fizyczna,
 organizacja pozarządowa,
 podmiot gospodarczy,
 inny, jaki?

Proszę o zaznaczenie sektora, który Państwo reprezentują:

- infrastruktura i planowanie przestrzenne,
 gospodarka (rolnictwo, przemysł, usługi),
 życie społeczne i aktywizacja społeczności lokalnej,
 środowisko naturalne,
 turystyka i kultura,
 edukacja, ochrona zdrowia,
 administracja publiczna,
 inne, jakie?

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

**GMINA
KSIĘŻPOL**

Gmina Biłgoraj
ul. Kościuszki 88
23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 688 28 30
www.gminabilgoraj.pl

Gmina Księżpol
ul. Biłgorajska 12
23 - 415 Księżpol
tel.: (84) 687 74 19
www.ksiezpol.pl

Gmina Miasto Biłgoraj
Plac Wolności 16
23 - 400 Biłgoraj
tel.: (84) 686 96 00
www.bilgoraj.pl

2. Zgłaszane uwagi, wnioski i sugestie do projektu Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy

CZĘŚĆ DOKUMENTU (ROZDZIAŁ)	
STRONA DOKUMENTU	
TREŚĆ UWAGI	
UZASADNIENIE	

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Wszelkie uwagi, opinie i wnioski dotyczące konsultacji projektu przedmiotowego dokumentu można było zgłaszać za pomocą powyższego formularza zgłaszania uwag w trakcie trwania procedury konsultacji społecznych, tj. w ciągu 15 dni kalendarzowych (od 31.01.2014r. do 14.02.2014r.). Wypełniony i podpisany formularz należało dostarczyć jednym z poniżej wskazanych sposobów:

1. przesłać na adres: Urząd Gminy Biłgoraj, ul. Kościuszki 88, 23 – 400 Biłgoraj;
2. dostarczyć do sekretariatu Urzędu Gminy Biłgoraj, pokój nr 33;
3. przekazać bezpośrednio podczas spotkania w sprawie konsultacji społecznych dokumentu;
4. przesłać e-mailem na adres mofbilgoraj@interia.eu.

Końcowy dokument „Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj – dokument ramowy” uwzględnia wszystkie uwagi jakie wpłynęły podczas procesu konsultacji.

PODSUMOWANIE I WYNIKI KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Przeprowadzone konsultacje społeczne projektu Strategii dzięki zastosowaniu odpowiednich narzędzi przyczyniły się do wzbogacenia i podniesienia jakości opracowywanego dokumentu. W wyniku zorganizowanych spotkań konsultacyjno-informacyjnych powstało forum dla dialogu pomiędzy oczekiwaniami społecznymi a propozycjami przedstawionymi w projekcie dokumentu oraz pozwoliło na zdiagnozowanie poziomu społecznej akceptacji na planowany kierunek rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj. Zakończony proces konsultacji społecznych należy uznać za cenne źródło opinii i propozycji.

9.2. Analiza uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Biłgoraj